Ніва

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 43 (1287) ГОД XXV БЕЛАСТОК 26 КАСТРЫЧНІКА 1980 г. ЦАНА 2 ЗЛ.

КРАЯЗНАЎЧЫ СЛОЎНІК

Валынцы

Калі б нехта захацеў заглыбіцца ў мінулае гэтай маленькай вёсачкі, што прысела над дрыгвястым „ройстам“ у якіх шасці вярстах на поўнач ад Кузніцы, то, напэўна, выкалупаў бы тут не адну цікаўнасць з гісторыі гэтых, прытуленых да дзяржаўнай граніцы ваколіц.

Трэба меркаваць, што пачаткі сённяшніх Валынцаў сягаюць не далей паловы XVI стагоддзя, калі пасля славутай „валочнай памеры“ паўстала большасць нашых вёсак-вуліцовак. Але нават сама назва „Валынцы“ ў тутэйшым беларуска-крывіцкім асяроддзі непераможна спакушае заглянуць у больш ранейшыя часы — у эпоху Гарадзенскага княства, бо якраз у яго склад уваходзілі гэтыя землі ў XII-XIII ст. Пазіраеш на гэтыя маляўнічыя пагоркі з густой чупрынаю сасоннікаў ды бярэзнікаў і на зацішныя лугавіны абапал безыменных рачулак і ручаёў і згадваеш, што ўсё гэта знаходзіцца ўсяго ў „паўстаянні“ (каля 15 км) ад старажытнага Гародна. То ж, мабыць, тут захапляўся паляваннем з сокаламі князь Усевалад Давыдавіч — спадчынны ўладальнік Гарадзенскага княства і каханы зяць самага вялікага князя кіеўскага Уладзіміра Манамаха. Тут спасобіў ён сваю дружыну ў цяжкія паходы ці то ў багатую Полацкую зямлю, ці ў бедную, але ваяўнічую Літву. Трывала ўпісаліся сыны Гарадзеншчыны ў гісторыю, нават у бессмяротным „Слове аб палку Ігаравым“ знаходзім такі паэтычны радок: *„Не бысь ту брата Брячислава, ни другаго —Всеволода. Един же изрони жемчюжну душу из храбра тела чрес злато ожерелие. Уныли голоси, пониче веселие, трубы трубят городеньскии. Ярославе и вси внуце Всеславли! Уже понизить стязи свои, вонзить свои мечи вережени — уже бо выскочите из дедней славе“.* Але гарадзенскія воі зусім не „выскачылі“ са славы сваіх продкаў. Бачым іх сцягі ў паходах таксама супраць татараў, як і на полі Грунвальдскай бітвы. З сярэдзіны XII ст. гэтыя землі спалучае доўгая і цесная сувязь з Галіцка-Валынскім княствам, і хто ведае ці не ў тыя часы прыйшла сюды разам з насельнікамі з Валыні і цяперашняя назва вёсачкі? Часам назвы бываюць больш трывалымі, чым каменныя сцены...

А і традыцыя таксама захавалася: яшчэ ў XVII стагоддзі сяляне тутэйшых вёсак былі абавязаны ахоўваць замак у Гародне. На пераломе XIX і XX стагоддзяў у Валынцах налічвалася 9 участкаў-валокаў зямлі, сядзелі тады на іх сяляне з прозвішчамі Антанеўскі, Валынец, Валько, Індушко, Кісель, Клім, Пянткоўскі, Якубчык, Ялашэўскі.

На даўнюю гаспадарчую тут дзейнасць паказвае і багацце назваў частак палёў і лугоў: Апошняе, Балота Дворнае, Балота Сваё, Брадалеўшчына, Бярэзнік, Высокая Шахаўніца, Гайке, Гара, Глінішча, Два Загоны, Дворнае, Дуброўка, Карклін, Канцэ, Кладкавыя, Кузярынак, Луг, Лужок, Ройст, Садке, Танкеніхі, Чтэры Загоны, Чырвоны Крыж, Чвэрці, Шнурке, Шыроке.

Надта ж неспакойна гаспадарылася людзям на гэтых палетках. У часе апошняй вайны немцы, падазраючы валынцаў у супрацоўніцтве з партызанамі, загадалі цалкам зніштожыць вёску: не засталося нават фундаментаў і садавіны. Але вёска не здалася — дапамагала савецкім партызанам, што мелі сваю базу ў лесе Канцэ. Асабліва часта наведваліся яны на хутар Баляслава Пярэды. Гэта стала вядома немцам. Яны арыштавалі Пярэдаў — бацьку Баляслава і сына Рамана. Ім пагражаў расстрэл. Жонка і маці кінулася на ратунак: залажыўшы ўсю маёмасць, здабыла крыху золата і спрабавала выкупіць арыштаваных. Камендант згроб у валасатую жменю царскія чырвонцы, блішчастыя пярсцёнкі ды пераліўчатыя цэпкі, узважыў і сказаў: „Гэта за аднаго. Цяпер давай за другога“. Жанчына ўпала на калені і заенчыла: „Паночку, не маю ўжо нічога!..“ Немец глянуў на яе і са злосцю крыкнуў: „Тады выбірай: мужыка або сына выпусціць?“ І жанчына, вядома, выбрала сына Рамана, яго вырвала ад смерці. Мужа немцы расстралялі ў той жа дзень.

Пасля вызвалення жыццё ў Валынцы вярталася натужліва. Людзі доўгі час сядзелі ў зямлянках ды хлявушках,

(Працяг на стар. 5)

ГУТАРКА ДЗЯДЗЬКІ МАКСІМА

Каб не горш...

Вяртаўся я з поля. Ужо вечарэла. Цэлы дзень араў пожню. Вядома, лепш і зручней было б зрабіць гэта пры дапамозе трактара. Я, аднак, ужо амаль цэлы год рэдка карыстаюся дапамогай свайго стальнога каня. Акумулятар адслужыў сваё і зусім ужо не прымае электраэнергіі. Трактар даводзіцца запускаць або „на расцяжку“, або „на попых“. Для „расцяжкі“ патрэбны другі трактар, а „на попых“ неабходна склікаць наймацнейшых людзей з цэлай вёскі. Часам удаецца мне абмежавацца толькі адной маёй кабылкай. Значыць, падключаю яе да трактара, Палашка сядае за рулём, я бяру ў рукі лейцы і пугу. Цяпер усё залежыць ад нашага ідэальнага супрацоўніцтва. Часам гэта ўдаецца, але часам... як тады, калі ў маёй Палашкі ногі пераблыталіся і яна замест спыніць пякельную машыну, націснула на педаль „газу“, і трактар, быццам ашалелы, рвануўся ўперад. Палашка, каб не раздушыць мяне і кабылку, раптоўна павярнула ўбок, пастронкі ад орчыка падцялі кабылку, яна павалілася, а я, анямелы ад жаху, стаяў і глядзеў, як хамут падходзіць маёй кабылцы пад горла і зараз пачне яе душыць.

— Тормаз! Тормаз! — закрычаў я ўрэшце на ўсё горла. Пакуль, аднак, Палашка спахапілася, трактар паспеў ужо з трэскам пераламаць плот, раздушыўшы пры гэтым некалькі курыц і спыніўся пад высокай старой грушай, якая ў гэтым годзе ўрадзіла на славу. Удар быў настолькі моцны, што ўсе грушы, нават яшчэ і няспелыя, пасыпаліся на зямлю. А мая бедная Палашка апынулася ў самым цэнтры грушабойнай бамбёжкі. Урэшце я сам не ведаў, што мне рабіць: ці жонку ратаваць, ці сцерагчы кабылку, ці за трактарам сачыць, ці грушы збіраць, каб суседавы свінні іх не з'елі.

Усё, на шчасце, неяк само па сабе ўладкавалася. Нездарма ж разумныя людзі гавораць, што няма таго дрэннага, каб на горшае не выйшла. Значыць, калі табе здаецца, што бяда ўжо душыць за горла, дык падумай, што магло б быць яшчэ горш, і цешся, браток, што так не ёсць.

Я, для прыкладу, плюнуў на няспраўны акумулятар і на парваныя трактарныя шыны, бо аднаго і другога нават за долары зараз ужо не купіш, а хабар людзі бяруць цяпер вельмі неахвотна і з вялікім страхам. Перасеў я на аўсяную цягу, як у часы майго дзяцінства бывала, і неяк разам з Палашкай пхаем бяду наперад. У гэтым годзе, дарэчы, нават і спраўным трактарам мала дзе давялося б папрацаваць. Ёсць па-суседску ў нас пэгээраўскае поле. У адным месцы над далінай, дзе яно спалучаецца з сенажаццю, яшчэ дагэтуль стаіць няскошаны рапс, а крыху далей тырчаць ячмень і кукуруза, якая парасла ў іх так рэдка, што аніякая машына гэтага пазбіраць не зможа. Колькі разоў праязджаю я побач, заўсёды нейкі боль адзываецца ў сэрцы, што на затрату ідзе такое дабро. То ж яшчэ памятаю той час, калі бацькі прымушалі мяне хадзіць па пожні з граблямі і дачыста заграбаць астаўшыеся каласы.

Аднойчы давялося мне пагутарыць з дырэктарам гэтай пэгээраўскай гаспадаркі. Гавару я яму, што я стары селянін і надабавак радны гміннай рады і неспакойна мне, калі гляджу на такое марнатраўства.

— Вы памыляецеся, паважаны дзядзька Максім, — ён мне на тое. — Пры маштабах нашай таварнай прадукцыі гэта аніякае марнатраўства, а толькі невялікі, малаістотны працэнт прадукцыйных затрат, якія здараюцца ў кожнай вытворчасці. Рэч зусім нармальная.

Я слухаў і вушам сваім не верыў. Заўважыў гэта дырэктар і кажа:

— Каб мы дазволілі сабе на забаву

(Працяг на стар. 5)

Новыя вершы

* ✻ *

Ноч накрыла разбіты бліндаж
І калючага дроту цянеты.
Толькі немы крык маці Кураж
Мяне раптам вярнуў з таго свету.

Я адклікнуўся, каб запытаць,
Хоць паранены быў, анямелы,
Што хацела яна мне сказаць,
Што яна мне сказаць хацела?

* ✻ *

У бітвах са светам варожым,
У выпрабаваннях жыццёвых
Я пераацэньваў можа
Уздзеянне зброі ці слова.
Бо толькі тады яны варты
Людскога даверу і славы,
Калі адным злучаны гартам,
Калі ў адным сплаўлены сплаве.

Максім Танк

БЕЛАРУСКАЯ ПЕСНЯ-80

Спяваюць жанчыны з Палічнай. Фота М. Шаховіча.

З БЕЛАРУСКАГА ДРУКУ

ПЛЕНУМ ЦК КПБ

16 кастрычніка адбыўся пленум ЦК Кампартыі Беларусі, які разгледзеў арганізацыйнае пытанне. Першым сакратаром Цэнтральнага Камітэта КПБ выбраны Кісялёў Ціхан Якаўлевіч, які працаваў намеснікам Старшыні Савета Міністраў СССР.

ПЛЕНУМ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

17 кастрычніка адбыўся пленум праўлення Саюза пісьменнікаў БССР. Разгледжана арганізацыйнае пытанне. У сувязі з назначэннем І. П. Шамякіна галоўным рэдактарам Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, пленум вызваліў яго ад абавязкаў першага сакратара праўлення пісьменніцкай арганізацыі рэспублікі. На гэтую пасаду выбраны Н. С. Гілевіч.

З МАРКАЙ „ЛІДСЕЛЬМАШ“

Яшчэ аднаго механічнага памочніка атрымалі бульбаводы краіны. Лідскі завод сельскагаспадарчых машын асвоіў вытворчасць новага двухрадковага навяснога капальніка. У пары з трактарам „Беларусь“ ён здольны за гадзіну ўбраць клубні з 0,7 гектара.

У адрозненне ад сваіх папярэднікаў капальнік аснашчаны больш надзейнай рамай, гумавымі коламі, валодае высокай праходнасцю. Элеватар яго выраблены без выкарыстання зваркі, са штампаваных вузлоў і дэталей, і таму клубні ў час уборкі не пашкоджваюцца. Аўтаматычнае счапленне дазваляе механізатару навешваць новую машыну на трактар, не выходзячы з кабіны.

ЗРУЧНАЯ КЛАДОЎКА

На эксперыментальнай базе „Малагарадзішчанская“ Ляхавіцкага раёна будуецца механізаванае бульбасховішча ўмяшчальнасцю дзве тысячы тон. У сховішчы будзе падтрымлівацца неабходная тэмпература, вільготнасць, паступаць свежае паветра. Пры неабходнасці можна арганізаваць механізаваную перапрацоўку клубняў. Яравізацыя, праводзімая ў сховішчы, будзе садзейнічаць павышэнню ўсходнасці клубняў і захаванню іх.

КАЛЯНДАР

125 гадоў назад
27.10.1855 нар. І. Мічурын, савецкі селекцыянер і раслінавод.

75 гадоў назад
30.10.1905 нар. А. Бембель, беларускі скульптар.

Niwa

BIAŁORUSKI TYGODNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

ODZNACZONY ZŁOTĄ ODZNAKĄ „ZASŁUŻONY BIAŁOSTOCCZYŹNIE”

Organ Zarządu Głównego Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego

* *

ADRES REDAKCJI

Niwa
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 2-32-41

* *

Wydawca: RSW „Prasa-Książka-Ruch” Kombinat Wydawniczo-Kolportażowy w Białymstoku
Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku.

Ogłoszenia przyjmuje: Biuro Reklam i Ogłoszeń ul. Wesołowskiego 1, 15-950 Białystok, tel 232-41 w. 278, oraz wszystkie biura ogłoszeń RSW „Prasa-Książka-Ruch” na terenie całego kraju. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności. Prenumeratę przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch” oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze i na cały rok następny; do dnia 10 poprzedzającego okres prenumeraty na pozostałe okresy roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartalna 26 zł, półroczna 52 zł, roczna 104 zł. Jednostki gospodarki uspołecznionej, organizacje społeczne zamawiają prenumeratę w miejscowych Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch”, w miejscowościach zaś, w których nie ma Oddziałów, w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych i u doręczycieli. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie, nr 1153-201045-139-11; prenumerata ta jest droższa od prenumeraty krajowej o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

„Niwa” — PLISSN-0546-1960. Nr indeksu 36671.
Zam. 1628. Nakład 7.800 I-3.

Паштоўка з Беларусі. Стары Мінск. Фота Яўгена Казюлі.

КРАСУЙ НАША ДРУЖБА!

У канцы верасня г.г. па запрашэнню „Нівы“ дзесяць дзён гасцявала ў Польшчы загадчык аддзела культуры мінскага тыднёвіка „Голас Радзімы“ **Валянціна Трыгубовіч.** Перад вяртаннем на радзіму сваімі ўражаннямі з побыту ў Польшчы В. Трыгубовіч падзялілася з нашым публіцыстам.

М. Гайдук: Валянціна Андрэеўна, з Польшчай Вы пачалі знаёміцца ад Беласточчыны. І як?

В. Трыгубовіч: Перш за ўсё мне было вельмі цікава пазнаёміцца з калегамі па пяру — працаўнікамі „Нівы“. Тыднёвік, у якім я працую, чытаюць беларусы па ўсім свеце і „Ніва“ таксама добрае слова пра родную зямлю нясе далёка за межы Бацькаўшчыны. Я мела доўгую і грунтоўную размову з галоўным рэдактарам „Нівы“ Г. Валкавыцкім. Даведалася пра вельмі цікавыя моўныя і этнаграфічныя асаблівасці Беласточчыны ад В. Леўчук. Сумуючы па маім сыну Сярожу, я адводзіла душу ў размове з Я. Чэрнякевіч, якая рэдагуе „Зорку“ і дасканала разумее дзіцячую псіхалогію. Багатую інфармацыю атрымала ад М. Самоціка — старшыні ГП БГКТ пра разнастайную культурна-асветную дзейнасць у беларускім асяроддзі. З шырокім абсягам працы ТППР на Беласточчыне пазнаёмілі мяне сакратар ВП ТППР М. Альшэўская-Трафімяк і актывіст ВП ТППР, інспектар аддзела культуры і мастацтва Ваяводскага ўпраўлення В. Сіняковіч. Усё гэта я змагу выкарыстаць у сваёй журналісцкай рабоце.

З захапленнем і болем

Мяне ўразіла і адначасова ўсцешыла тое, з якім петызмам у Польшчы ставяцца да помнікаў гісторыі і культуры. Тым больш, што я пра гэта многа чытала, ведала. Але ўбачанае пераўзышло ўсялякія спадзяванні. Напрыклад, у маленькай гміннай мясціне Тыкоцін абноўлены выдатныя аб'екты эпохі барока, забяспечаны рэшткі замка, збудаванага апошнім Ягелонам. У Супраслі — забяспечаны фундаменты царквы Благавешчання, рэстаўраваны палац архімандрытаў, асабліва манастырская трапезная з роспісам Грушэўскага.

У Бельскім беларускім ліцэі мяне ўразіла моладзь. І, прыехаўшы ў Мінск, я абавязкова напішу ліст старэйшай беларускай паэтэсе К. Буйло пра тое, як бельскія ліцэісты ўзнёсла спявалі яе „Люблю наш край, старонку гэту“, які яны абралі гімнам сваёй школы. Не забыць мне старанна вышыты на школьным сцягу партрэт Бр. Тарашкевіча, імя якога носіць школа. Старшакласнікі дасканала валодаюць беларускай, польскай і рускай мовамі — гэта я лічу вельмі перспектыўнай справай. Як сказаў нехта з мудрацоў: чалавек столькі разоў чалавек, колькі моваў ён ведае.

М. Гайдук: Ці ўсё гэта ўспрыймаеце як уласныя адкрыцці?

В. Трыгубовіч: Не толькі. Ведаеце, у часе другой сусветнай вайны мой бацька быў салдатам і мая маці, яго нарачоная, чакала пяць доўгіх гадоў. Ёй пашанцавала — ён вярнуўся. А толькі за вызваленне Гайнаўкі іх — савецкіх салдат і афіцэраў — загінула больш за 1200 чалавек. І мяне вельмі кранула, што вучні школы імя А. Фларэнкі дбайна даглядаюць могілкі савецкіх воінаў, стварылі ў сваёй школе музей, а ў ім цэнтральнае месца займае постаць Героя Савецкага Саюза А. Фларэнкі, які загінуў у часе вызвалення Гайнаўшчыны ў 1944 г. Мяне вельмі ўсцешыла, што ў гэтай школе вывучаюць беларускую мову і любяць вельмі папулярных у нашай краіне „Песняроў“.

У часе паездкі па Беласточчыне я звярнула ўвагу, што ідзе надта актыўнае будаўніцтва: на ўскраінах Беластока вырастаюць карпусы новых заводаў і фабрык, як грыбы пасля дажджу выскокваюць кварталы аднасямейных домікаў. Цікавыя пошукі ў архітэктуры ёсць ва ўсіх галінах будаўніцтва. Напрыклад, царква, якая будуецца ў Гайнаўцы, спалучыла ў сабе традыцыі і сучасныя матывы. Гэта праўдзівы шэдэўр архітэктуры канца XX стагоддзя.

В. А. Трыгубовіч каля „Доміка Напалеона“ ў Беластоку. Фота М. Гайдука.

Мне вельмі шкада, што я не магла грунтоўна пазнаёміцца з жыццём беластоцкай вёскі: сяляне капалі бульбу, а

(Працяг на стар. 5)

Хто знае трывогу сяўбы, той ведае жніва раскошу... ● Не толькі грошы... ● Вайна і кветкі ● Пра свабоду сумлення ● Літаратурная старонка ● З расказаў дзеда Раманчука ● Бібліяграфічны куточак ● Весткі з Васількова, Крывяціч, Чаромхі, Навасад, Кляшчэляў, Нараўкі, Орлі, Бельска ● Легенды нашай зямлі ● З маёй званіцы ● Буг у агні ● Шчаслівая Маня ● Калі прысніцца ёлка.

TELEWIZJA WARSZAWA

Niedziela 26 X — 6.20 TTR Hod. zwierz. s. III. 6.50 Mech. rol. s. III. 7.20 Nasze spotkania. 7.40 Now. w domu i zagr. 8.10 Emerytury dla rolników. 8.20 Telewizjada. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek. W programie „Niedźwiedź pana Adamsa”. 10.20 Antena. 10.45 Drogi Kirgizji. 11.40 Dziennik. 12.00 I liga piłki nożnej. 12.50 Poranek symf. 13.50 Rolnicze rozmowy. 14.20 Dla dzieci. 14.45 Koncert życzeń. 15.30 Z kamerą wśród zwierząt. 15.55 Los. Dużego Lot. 16.10 Tele-Echo. 17.10 W świecie zwierząt. 17.35 Mistrz. Europy w gim. art. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.10 Z biegiem lat z biegiem dni (8). 21.35 Postscriptum po serialu. 22.00 Sport. 22.25 Z muzyką przez lata (3).

Poniedziałek 27 X — 13.30 RTSŚ, TTR, J. pol. s. I. 14.00 Fiz, s. I. 15.20 NURT — Psych. 15.50 Pr. dnia. 15.55 Obiektyw. 16.30 Zwierzyniec. 16.55 Klinika zdrowego człowieka. 17.20 Polskie drogi — odc. 9. 18.50 Dobranoc. 18.55 Radzimy rolnikom. 19.05 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.10 Teatr Tel. Georg Büchner — Śmierć Dantona. 22.25 Dziennik. 22.40 Horyzont.

Wtorek 28 X — 6.00 RTSŚ, TTR, J. pol. s. I. 6.30 Fiz. s. I. 9.00 Dla szkół: J. pol. kl. I lic. 9.55 J. pol. kl. II lic. 12.50 Rodzina współczesna. 13.30 RTSŚ, TTR J. pol. s. III. 14.00 Upr. rośl. s. III. 15.50 Pr. dnia. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Klub Seniora. 16.55 Skojarzenia. 17.15 Dom i my. 17.30 Ciąg dalszy nastąpi. Równe szanse. 18.25 Królik Bugs przedst. 18.50 Dobranoc. 19.00 Skarbiec. 19.30 Dziennik. 20.10 Film fab. 21.30 Spotkania liryczne. 22.00 Poglądy. 22.15 Dziennik. 22.30 Proscenium.

Środa 29 X — 6.00 RTSŚ, TTR J. pol. s. III. 6.30 Upr. rośl. s. III. 9.55 Praca — technika kl. I. 11.55 Fiz. kl. VIII. 13.30 Mat. s. I. 14.00 Biolog. s. I. 15.20 NURT — Mat. 15.50 Pr. dnia. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Michałki. 16.55 Los. Express i Małego Lot. 17.10 Turystyka i wyp. 17.30 Klub dobrej książki. 17.55 I liga piłki nożnej. 18.50 Dobranoc. 19.00 Camerata. 19.30 Dziennik. 20.10 Partita na instrument drewniany — pol. film woj. 21.45 X Y Z — cz. I. 22.10 Dziennik. 22.25 X Y Z — cz. II.

Czwartek 30 X — 6.00 RTSS, TTR — Mat. s. I. 6.30 Biolog. s. I. 11.00 Dla szkół: J. pol. kl. III lic. 13.30 RTSŚ, TTR Mat. s. III. 14.00 Biolog. s. III. 15.20 Pr. dnia. 15.25 Decyzje piętnastolat. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Tel. Dziewcząt i Chłopców. 17.25 Giełda. 17.40 Magazyn motor. 18.00 Turniej rep. 18.25 Rep. wojsk. 18.50 Dobranoc. 19.00 Sonda. 19.30 Dziennik. 20.10 Teatr sens. I. Iredyński — Żegnaj Judaszu. 21.35 Pegaz. 22.25 Dziennik. 22.40 Dwie strony medalu.

Piątek 31 X — 6.00 TTR, RTSŚ — Mat. s. III. 6.30 Biolog. s. III. 9.00 Dla szkół: Geogr. kl. V. 11.00 Wych. ob. kl. VII. 11.55 Wych. ob. kl. VIII. 12.25 Red. szkol. zap. 15.20 NURT — Elementy wiedzy o sztuce. 15.50 Pr. dnia. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Kółko graniaste. 16.55 Dzień dobry w kręgu rodziny. 17.20 Rodzina Połanieckich odc. VI. 18.40 Radzimy rolnikom. 18.50 Dobranoc. 19.00 Telewizja młodych. 19.30 Dziennik. 20.10 Wszystko za wszystko. 21.25 Teatr Tel. Scena monodram „Wszystko jest poezją”. 22.30 Dziennik. 22.45 Filmoteka arcydzieł. Desperaci — węg. film hist.

Sobota 1 XI — 8.55 Pr. dnia. 9.00 Pr. dla dzieci. 10.20 Koncert muzyki staropol. 10.45 Ocalić od zapomnienia. 11.15 Kto ty jesteś? 12.00 Koncert WOSPRiT. 13.30 I pójdę aż na koniec świata — czech. film obycz. 14.10 Poczet aktorów polskich. 15.00 Klub 6 kontynentów. 15.50 Opera miesiąca — cz. I. Claudio Monteverdi — Orfeusz. 16.50 Mayerling — franc.-ang. film fab. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.10 Do krwi ostatniej odc. III. 21.10 Teatr Tel. Popiół i kwiat — Jan Lechoń. 21.55 Elegia o... 22.20 Waszyngton za zamkniętymi drzwiami — odc. II — ameryk. dramat polit.

(ur)

ТЭЛЕВІЗІЯ МІНСК

Piątek 24 X — 7.45 Film fab. 8.50 Koncert. 17.55 Film fab. 19.45 Spektakl.

Sobota 25 X — 7.50 Film fab. 12.45 Film dla dzieci. 13.50 Nie do wiary. 15.20 Film anim. 16.00 Cyrk. 17.25 Film fab. 20.35 Mistrz. Europy w gimnast. art.

Niedziela 26 X — 12.00 Film ser. 13.55 Koncert życzeń. 14.40 Klub podróży. 16.00 Panorama międzynar. 16.45 Filmy anim. 18.15 P. nożna. Dynamo (Moskwa) — Dynamo (Tbilisi).

ГАВОРЫЦЬ БЕЛАСТОК!

Беларуская радыёперадача: субота 12.05 — 12.25 (UKF).

КІНО

Białowieża Różowe sny — czes. 28—29 X. Goń mnie aż cię złapię — fr. 30—31 X. Prywatne piekło — USA 1—2 XI.

Bielsk Podl. Szacowni nieboszczycy — wł. 27—28 X. Mandingo — wł. 29—30 X. Dziedzictwo — ang. 31 X—1 XI.

Czeremcha Helga — RFN 28—29 X.

Czyże Aż rozłączy nas śmierć — NRD. Kieszonkowe — fr. 29 X—2 XI.

Hajnówka Przygody Gerarda — ang. 27—28 X. Czereśniowy sad — buł. 29—30 X. Nie strzelać do nauczyciela — kanad. 31 X—1 XI.

Michałowo Ślady — wł. 28—29 X. Światło — fr. 30—31 X.

Mielnik Byliśmy tacy zakochani — wł. 29 X.

Milejczyce Edukacja specjalna — jug. Błękitna płetwa — austr. 29 X—2 XI.

Narew Miłosne życie B. Trajkovicia — jug. Ostatni raz — USA 29 X—2 XI.

Narewka Grzeszny żywot Franciszka Buły — pol. Miłość Adeli H. — fr. 29 X—2 XI.

Nurzec Colargol na Dzikim Zachodzie — pol. 28—29 X. Gorączka sobotniej nocy — USA 30—31 X.

Orla Porażenie prądem — węg. Anno Domini — jug. 29 X—2 XI.

Rajsk Ojciec królowej — pol. Krótki sezon — wł. 29 X—2 XI.

НА КУЛЬТУРНАЙ НІВЕ

У БОЦЬКАХ

Ёсць такія гмінныя асяродкі культуры (ГОК) і клубы прэсы і кніжкі на Беласточчыне, у якіх рэдка, бо толькі калі-некалі адбываюцца якія-небудзь культурныя мерапрыемствы. Не працуюць у іх мастацкія аматарскія калектывы. Але ёсць і іншыя.

Да лепшых у ваяводстве належыць ГОК і клуб „Рух“ у Боцьках. У гэтым мястэчку пражывае каля 2000 асоб. Яно паволі, але ўпэўнена разрастаецца, узбагачаецца прыгожымі жылымі дамамі, новымі крамамі. Сённяшнія Боцькі — гэта актыўны адміністрацыйны, культурна-асветны і гандлёва-рамесніцкі цэнтр тыповай сельскагаспадарчай гміны (яна налічвае 6700 жыхароў).

Тут працуе заслужаная дзеячка культуры, з 21-гадовым стажам працы, дырэктар ГОК і кіраўнік самадзейнага калектыву „Клекацякі“ — Генавефа Луцыян. Дзякуючы яе арганізатарскім здольнасцям, у Боцьках адбываюцца розныя цікавыя і арыгінальныя культурныя мерапрыемствы, а таксама дзейнічаюць аматарскія мастацкія калектывы. Клуб „Рух“ штогод удзельнічае ў конкурсах на розныя тэмы і мае выдатныя дасягненні. Ва ўзнагароду атрымаў ён каляровы тэлевізар, два стэрэафанічныя праігрывацелі, чатыры магнітафоны, пяць фотаапаратаў і музычныя інструменты. Уся культурная дзейнасць канцэнтруецца ў глядзельным зале на 250 месц са сцэнай.

Зайшлі мы ў невялічкія пакойчыкі, у якіх знаходзіцца кабінет дырэктара, а ў ім пяніна, народныя ўборы калектыву, лялькі дзіцячага тэатра, кубкі, дыпломы, альбомы, кніжкі і кветкі. Цесна, бо цесна, але атмасфера, несумненна, ёсць.

Генавефа Луцыян вядзе калектыў „Клекацякі“, лялечны тэатр і дэкламатарскі гурток. Аддае ім усё сваё сэрца.

„Клекацякі“ — гэта шаснаццаць асоб: восем дзяўчат і столькі ж юнакоў ва ўзросце ад 18 да звыш 20 гадоў. Яны — гонар Боцькаў. Калектыў спявае і танцуе. Выступае ў падляшскім уборы (цяпер якраз пашылі ў Варшаве новае). Яго рэпертуар — гэта фальклор тутэйшых мясцін. „Клекацякі“ ўжо шырока вядомыя і папулярныя.

У клубе працуе 4-асабовы інструментальны калектыў. Удзельнікі яго граюць на гітарах, арганах і перкусіі.

Лялечны тэатр. У ім займаецца школьная моладзь ва ўзросце 8-10 гадоў. 14 асоб. Кожны год рыхтуе ён усё новыя пастаноўкі на радасць сваім аднагодкам і ганарлівым мамам. Ставілі „Каралеву Сняжынку“, „Двух Міхалаў“ і ў гэтым асенне-зімовым сезоне падрыхтуюць „Пятрушку-чужаземца“. Перад маладымі акцёрамі агляд такіх калектываў з усяго ваяводства, які рыхтуе беластоцкае прадпрыемства РСВ „Прэса-кніжка-рух“.

Нястомная Г. Луцыян у творчых пошуках. Яна намерылася яшчэ арганізаваць дзіцячы танцавальны калектыў, бо „дзеці прыходзяць і просяць“, і аматарскі тэатральны калектыў з дарослымі. Пажылыя людзі не хочуць сядзець бясчынна. Задумалі яны, што пры дапамозе пані дырэктар падрыхтуюць не адну пастаноўку. На пачатак выбралі сабе сцэнічны твор пад загалоўкам „Акно ў лесе“. У кожным выпадку будзе гэта „тэатр з мышкай“, г.зн. базуючы не на сучасным рэпертуары.

У боцькаўскім клубе „Рух“ адбываюцца святкаванні ўсіх важных гадавін і дзяржаўных святаў, маладзёжныя дыскатэкі, сходы і пасяджэнні грамадскіх і палітычных арганізацый, сустрэчы з людзьмі цікавых прафесій, з прадстаўнікамі ваяводскіх і мясцовых улад. У клуб прыходзяць усе. І ў гэтым яго асноўная роля.

Я. Целушэцкі

Беларуская літаратура

НАШАНІЎСКАЯ ПАРА

ЯНКА КУПАЛА — ЧАСТКА XVI

Рэвалюцыя 1905 года была вызначнікам мяжы паміж старой і новай эпохай у Рускай імперыі. Пашырэнне грамадскіх свабод, узнікненне і развіццё апазіцыйных партый, адраджэнне нацыянальных рухаў нацый, зняволеных у турме народаў — рускай імперыі, — усё гэта злучаецца непарыўна з рэвалюцыяй 1905 года.

Беларусь, адзін з найбольш адсталых у сэнсе развіцця нацыянальнай свядомасці народаў сярод усіх нацый, насяляючых еўрапейскую частку Рускай імперыі, ужо ў пачатку рэвалюцыі атрымала тое, што гарантавала развіццё яе культуры і незалежнай думкі. Маем тут на ўвазе пастанову ўрада аб адмене забароны друку на беларускай мове. Існуючая ад 1867 года забарона ўжывання беларускай мовы ў друку, тыповы разбойніцкі акт самадзяржаўнага шавінізму, на многія гады паралізаваў развіццё беларускай літаратуры і культуры. Лібералізацыя самаўладства ў перыяд рэвалюцыі мела вельмі абмежаваны характар. У далейшым сістэма не пазваляла на элементарную форму самаўправы: навучанне на роднай мове, увядзенне беларускай мовы ў дзяржаўныя ўстановы і цэрквы. Было вядома, што сам дазвол друку на беларускай мове без магчымасці шырокага развіцця разнародных галін нацыянальнага жыцця не можа прывесці да буйнага росквіту беларускай культуры і да поўнай яе эмансіпацыі і раўнапраўнасці з рускай.

Нягледзячы на выключна вузкі і абмежаваны характар уступак царызму на карысць беларусаў, спомненая адмена **забароны друку на беларускай мове мела вялікае значэнне для публікацыі часопісаў і кніг. А яны ў сваю чаргу для развіцця беларускай літаратуры.**

Нараджэнне Янкі Купалы як беларускага паэта неразрыўна звязана з атмасферай рэвалюцыі 1905 года, з памвольнай дэмакратызацыяй жыцця ў імперыі, з працэсам адраджэння беларускай нацыянальнай свядомасці, з надзеямі беларусаў на лепшую грамадскую і нацыянальную будучыню.

Купала ўспрымаў усё тое, што адбывалася ў галіне нацыянальнага адраджэння і сваёй творчасцю спрыяў паглыбленню і пашырэнню гэтага адраджэння. У пераломных гістарычных перыядах індывідуальнае і грамадскае сплятаюцца ў неразрыўную цэласць.

Характар творчасці Купалы не можа быць зразумелым у адрыве ад гістарычнага перыяду і асабліва без зразумення характару публіцыстыкі, літаратуры і ідэалогіі „Нашай нівы“, органа першай паслядоўна нацыянальнай беларускай партыі — Беларускай сацыялістычнай грамады. Праўда, у сваіх аўтабіяграфічных матэрыялах Купала падкрэсліваў адмоўныя адносіны да ўсялякіх партый, паколькі яны, на думку паэта, абмяжоўваюць творчую індывідуальнасць, але не можа быць сумненняў, што орган партыі БСГ „Наша ніва“ у станаўленні Купалы як паэта адыграў велізарную ролю.

А. Юшкавіч — фрагмент маляванага дывана „Кветкі“, 1960 г.

Фота М. Раманюка.

Наша галерэя

З народных ГАВОРАК

Вілы, -ув, тое месца, дзе спалучаюцца дзве ракі. А в вілах вода тычэ хутко. То твуой пастэвнык там за вілами? Трэба вылікого морозу, шчоб вілы замэрзлі. Часамі ўжываецца і адзіночны лік — „віла“, што тады дазваляе акрэсліць род, у гэтым выпадку жаночы. Але гэта вельмі рэдка і толькі ў паасобных склонах — найчасцей у назоўным, родным і радзей у творным.

залуом, -у, мужч. — паварот рэчкі, найчасцей з крутым берагам. Ны стуой над заломом. Рыка зробыла залуом і поплывла на пулудэнь. Чыйе то коровы над заломом? Рыка плывла однымы заломамы.

зануос, -у, мужч. — плыткае месца на рэчцы, мель. Ты побач, які зануос зробыло коло нашого пастэвныка. А в заносовы воды, як для жабы до колiэн. Гліэнь, як зануос і так йедь просто заносом.

заполечэ, -а, ніяк. — там далёка за полем, дзе, прыкладна, пачынаюцца лугі. На заполечы плывла рыэчка і там мы паслі коны. Завтра пуойдэм на заполечэ косыты.

здуховіна, -ы, жаноч. — гразкая дрыгвяністая зямля. Шчо то зробыты з тэю здуховіною. Колісь в туой здуховіны чуть куонь ны втопівсе. Ны йедь здуховіною.

пастэвнык, -а, мужч. — месца, дзе пасуць кароў, паша. Нашы коровы на пастэвныку? Вчора йшов пастэвныком, і зайця злапав.

(Быстрэ, гміна Боцькі)

Беларуская кніга

У кнігарні імпартных выданняў у Беластоку можна набыць наступныя кнігі на беларускай мове:

Панасюк і інш., Шчодрае даўгалецце, 1980, стар. 175, цана 10 зл.

Кніга нарысаў пра людзей працы, „якія па-грамадзянску актыўна пражылі доўгае жыццё, да глыбокай старасці захавалі пачуццё асабістай чалавечай і сацыялістычнай значнасці“.

Навуменка І., Сасна пры дарозе, 1980, стар. 336, цана 13 зл.

Перавыданне першага рамана з ваеннай трылогіі пісьменніка (II — „Вецер у соснах“, III — „Сорак трэці“), у ім прадстаўлены падзеі, што адбываюцца ў першы год вайны СССР супраць гітлераўскіх захопнікаў.

Гурыновіч Хв., Хлеб і соль, 1980, стар. 96, цана 5 зл.

Першая кніжка паэта, „які надзвычай тонка адчувае родную прыроду ва ўсіх праявах і зрухах“ — піша выдавец.

Колас Я., Міхасёвы прыгоды, 1980, цана 6 зл.

Гэтую займальную паэму для маленькіх чытачоў цікавымі каляровымі малюнкамі аздобіў мастак У. Савіч.

Абельёвіч Л., Партызанскія балады, 1980, цана 8 зл.

Зборнік балад кампазітара на словы беларускіх паэтаў А. Астрэйкі, М. Танка, У. Дубоўкі.

Беларусь спартыўная, 1980, цана 82 зл.

Альбом каляровых і чорна-белых фатаграмаў з вядомымі беларускімі майстрамі спорту, выдатнымі спартыўнымі імпрэзамі, цікавымі спартыўнымі аб'ектамі і г.д.

Кнігарня высылае кнігі за паштовым залічэннем. Запатрабаванні накіроўвайце па адрасу: „Dom Książki“, 15-089 Białystok, ul. Kilińskiego 10. **(мг)**

З маёй званіцы

ВАЗЬМІ І ЗАХАЦІ...

У нас чалавек часам хоча кімсьці быць, але яго імкненні не заўсёды могуць здзейсніцца. Здзяйсненне іх залежыць ад многага, але найменш ад яго самога. Чалавек хоча, а ўсе, як могуць, тармазяць яго імкненне і не задумаюцца нават, якую крыўду робяць яму. І як гэтым самым абкрадаюць сябе.

Колькі людзей шукае розных паслугачак! У газетах мільгаюць аб'явы: прыму няньку, прыму апякунку, прыму гаспадыню. І ніводнай аб'явы, што нехта шукае апекуна, гаспадара і іншага хатаработніка. Чаму б мужчына, напрыклад, не мог пільнаваць дзяцей? Балючая дыскрымінацыя. Чаму на скрыжаваннях вуліц стаяць міліцыянершы і не горш за міліцыянераў кіруюць рухам? Чаму жанчыны не горш за мужчын водзяць трамваі, аўтобусы і тралейбусы? Чаму жанчына можа быць трэнерам, дырэктарам, лётчыкам, капітанам карабля і ўсім на свеце, а я не магу быць нянькай?

Падбухторыў сябе і вырашыў, што б не каштавала, буду няньчыць чужых дзяцей. Буду! І ніхто мяне з гэтай мэты не саб'е.

Падзяліўся вынашанай ідэяй з жонкаю. Якраз абедалі. Дык ад нечаканасці лыжкай амаль не задавілася, глытанула разам з супам. Добра, што ў мяне кулак не благі, стукнуў у спіну, лыжка выскачыла, толькі суп разліўся. Калі мая лепшая палавіна прыйшла ў сябе, сказала, што я блёкату наеўся. Гэтакая адсталасць і нецярпімасць так мяне раз'юшылі, што я спаць не мог. Як толькі развіднела, пабег па газету.

Ёсць! Аб'ява з тэлефонам. „Лекары прымуць апякунку да 6-гадовай дзяўчынкі“. Ну, браток, лепшай працы табе не трэба. Дачакаўшы прыстойнай гадзіны, званю да панства лекараў. Трубку падняў мужчына: „Алё“.

— Добры дзень, гэта ваша аб'ява ў газеце наконт нянькі?

— Наша. А вы прапануеце старэйшую ці маладшую жанчыну?

— Я прапаную мужчыну, сябе.

У тэлефоне сапенне.

— Алё, алё, пане доктар я не жартую, я...

— Ага, — адазваўся ўрэшце тэлефон, — значыць вы прапануеце сябе? Дасканала. Дайце мне ваш нумар, я вам пазваню.

— Калі ласка.

Аднак тэлефона я не дачакаўся. Відаць пан доктар таксама адсталы чалавек. Відаць, не патрапіць уявіць, што мужчына можа пільнаваць дзяцей. А я ж дзяцей люблю. Калі б мне іх даверылі, лепшай нянькі не знойдзеце. Пры тым я ўмею крыху чытаць і вельмі люблю казкі. Чытаў бы, вадзіў бы дзіцё па горадзе, паказваў бы розныя цікавінкі, карміў бы чыстымі рукамі (і дзіцяці рукі мыў бы), чаго ніводная нянька не робіць. Апрача таго не цікаўлюся чужымі шафамі, каморкамі таксама (ці ж можа гэтым пахваліцца хоць адна жанчына?). І на ежу не ласкомы. З фруктаў ем толькі грушы. Трускалак і ў рот не бяру. Піва і гарэлкі таксама.

Вось каго пазбыўся лекар! Ідэалу. Відаць, мая прапанова апекавацца яго дачусяй гаварыла яму адно: звоніць вар'ят або алкаголік.

Да чаго даводзіць адсталасць!

Васіль Петручук

ЛЮДЗІ ДОБРАЙ РАБОТЫ

ПЧОЛЫ — УСЁ МАЁ НАЙЛЕПШАЕ

Юзэф Граматовіч жыве і працуе ў вёсцы Даратынка ў Нараўскай гміне. Яму 75 год. Пяцьдзесят пяць з іх ён прысвяціў пчолам! Яго прыгода з імі пачалася, калі было яму толькі чатырнаццаць гадоў. Найперш шукаў чмяліныя гнёзды на пасбішчах. Прынясіў іх адтуль і пасяляў гэтых насякомых у кадаўбцах, якія скрываў у хаце на гары. Чмялі, вядома, разляцеліся ўсюды, і тайна хлопца хутка выявілася. Бацька ўмяшаўся... Аднак два гады пасля гэтага здарэння хлопец меў сапраўдны рой пчол. Прыйшло шчырае захапленне гэтымі працавітымі крылатымі стварэннямі. Міналі гады. Прыбывала пчаліных раёў, але і рос вопыт у гэтай справе. Камандзір пчалінай арміі завёў на сваёй гаспадарцы меданосныя расліны, ды некаторыя ўвогуле ўпершыню на Беласточчыне. Меў больш ста вулляў. Зараз не думае расставацца з пчоламі. Мае шэсцьдзесят вулляў. Пчолы — усё найлепшае ў яго жыцці. Яго радасць. Яго неад'емная часцінка. Яго гонар.

Ю. Граматовіч ахвотна дзеліцца сваім вопытам з усімі. За сардэчнасць і павагу да людзей, за прыроджаны талент пчалавода і адданасць грамадскай справе яго нязменна выбіраюць старшынёю пчалярскага гуртка ў Нарве (раней выконваў таксама функцыю намесніка старшыні Ваяводскага праўлення пчаляроў у Беластоку). Вялікая ў яго сям'я сяброў-пчаляроў. Цікавыя з імі сустрэчы. Увогуле гэта вельмі цікавыя людзі. І яшчэ пра вопыт. Адкуль яго бярэ? Перш за ўсё з кніжак, якіх мае сотні ў дамашняй бібліятэцы. Ёсць тут таксама кніжкі і на рускай мове, ды абавязкова аб пчолах. На кніжных паліцах знойдзем гадавікі міжваенных і пасляваенных газет і часопісаў, звязаных з пчалярствам.

З кожнага свайго вулея Юзэф Граматовіч мае ў сярэднім 16 кілаграмаў мёду. Гэта нямала, як на тутэйшыя ўмовы.

За поспехі ў пчалаводстве і грамадскую дзейнасць улады ўзнагародзілі Ю. Граматовіча Сярэбраным Крыжам Заслугі, значком Польскага пчалярскага саюза і шматлікімі дыпломнымі ўзнагародамі.

Юзэф Граматовіч публікуе свае артыкулы і парады ў пчалярскіх часопісах і ў „Грамадзе-Рольнік Польскі“ (ён шматгадовы карэспандэнт гэтай газеты). Чытачы ахвотна знаёмяцца з яго публікацыямі, высока цэняць вялікі вопыт гэтага заслужанага пчаляра. У яго наладзілася шырокая перапіска з многімі такімі ж, як і ён, пчалярамі.

Юзэф Граматовіч — добрасумленны і працалюбівы чалавек, які вельмі любіць пчол. Яго любоў да пчол ад ранніх год вялікая, бязмерная, сталая.

Я. Целушэцкі

ГМІННЫЯ НАВІНЫ

НАЙЛЕПШЫЯ РАБОТНІКІ ГАНДЛЮ

У Міхалоўскай гміне найлепшымі работнікамі гандлю (ён тут належыць ГС „Сялянская самадапамога“) з'яўляюцца: Ніна Хлябіч — кіраўнічка спажывецка-прамысловай крамы ў Бандарах з 22-гадовым стажам працы ў гандлі, Валерыя Кузьміцкая — кіраўнічка спажывецка-прамысловай крамы ў Юшкавым Грудзе (мае яна 26-гадовы стаж працы ў сферы абслугоўвання), Амелія Драгім — кіраўнічка крамы № 2 у Міхалове (15 год працы ў гандлі), Міхал Харкевіч — старшы прадавец у секцыі прадметаў дамашняга карыстання ў вясковым таваровым доме (ВДТ) у Міхалове (у яго 9-гадовы вопыт у гандлёвай справе), Вера Ляўчук — кіраўнічка секцыі электратэхнічных вырабаў і мэблі ў міхалоўскім ВДТ (яна працуе ў гандлі 23 гады), Данута Голяк (14 год працы ў краме) і Гераніда Маленда (25 год у вясковым гандлі) — абедзве яны з'яўляюцца кіраўнічкамі секцый у вялікім спажывецкім павільёне ў Міхалове па вул. Гарадоцкай.

Усе яны карыстаюцца ў пакупнікоў заслужанай пашанай. (яц)

ГАЙНАЎКА ПРЫГАЖЭЕ

У Гайнаўцы сёлета заканчваецца пабудова жыллёвага пасёлка „Цэнтр“ па вул. 1 Мая. Складаецца ён з трынаццаці будынкаў, пабудаваных з вялікай пліты і іншых гатовых элементаў, якія прадукуе гайнаўская фабрыка дамоў. Тут пасялілася 239 сем'яў. Гэта адзін з пасёлкаў, які выразна адрозніваецца ад другіх. Архітэктары запланавалі яго так, каб цэнтр горада меў свой арыгінальны акцэнт. Далёка яму да нашых сталічных суперцэнтраў, але ўсё-такі. Усе будынкі ўздоўж вул. 1 Мая спалучаны і ў памяшканнях з вялікімі шыбамі на ніжніх паверхах будуць змяшчацца гандлёвыя і паслуговыя асяродкі (крамы, цырульня, майстэрня гадзіннікаў і інш.). Блеску дададуць неоны.

Распачалі таксама пабудову новага жыллёвага пасёлка па вул. Ліповай. У канцы гэтага года тут будзе ўжо пражываць 200 сем'яў. Пасёлак атрымаў назву „Лясны“ ад назвы працякаючай рачулкі Лясная.

Горад прыгажэе. Паляпшаецца выгляд многіх вуліц. У гэтым заслуга яго жыхароў, якія многа працуюць у грамадскім пачыне для агульнага дабра. Яны добраўпарадкоўваюць пасёлкавыя міжблокавыя пляцоўкі, робяць гародчыкі з кветкамі і агароднінай, будуюць вуліцы, але і пасялковыя сцежкі-дарожкі, пракладаюць тратуары, выконваюць уступныя работы пры пабудове вулічнага электраасвятлення.

Гайнаўская жыллёвая спулдзельня пабудавала таксама пятнаццаць аднасямейных дамоў на пасёлку „Пашкі“ па вул. Бельскай.

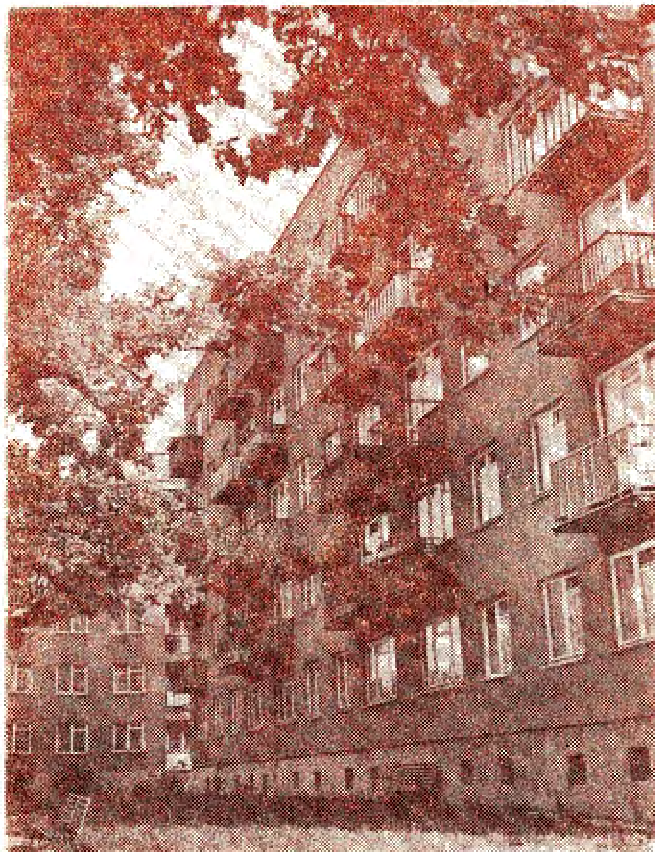
Люблю я гэты горад у вячэрні час, калі ён сонны, ненасцярожаны, больш інтымны, натуральны. Люблю тады пайсці на прагулку найноўшымі вуліцамі, але і сваімі ўлюбёнымі, ціхімі, з меланхалічным настроем, з млеўкім бляскам рэдкіх вулічных лямпачак.

Гайнаўка — горад амбітных людзей. Ён прыгажэе з дня на дзень, дзякуючы клапатлівасці ўлад і саміх жыхароў.

Гайнаўка — цікавы горад. Яна пасечана чыгуначнымі лініямі і выглядае, быццам складалася са шматлікіх астраўкоў. Калі хто не верыць, няхай пойдзе на вячэрнюю прагулку...

Гайнаўка — горад на ўскраіне Белавежскай пушчы, якая пачынаецца зараз жа за апошнімі дамамі. Мае яна вялікі дрэваапрацоўчы камбінат. Ён дае працу многім гараджанам. Дзякуючы яму горад развіваецца. У мінулым годзе тут пражывала 17129 жыхароў, у тым ліку 8812 мужчын і 9317 жанчын. Насельніцтва горада пастаянна павялічваецца. На вуліцах многа маладых людзей...

(яц)

Гайнаўка. Восень на жыллёвым пасёлку.
Фота Я. Целушэцкага.

Гародчык цёткі Мальвіны

ЯБЛЫНІ

Гэтыя яблыні раслі са мной.
Пры іх я крокі першыя стаўляла.
Да іх прыходзіла, яны маўчком
Кожную радасць і мой смутак
калыхалі.
І пры шчацэ пачуўшы жорсткі ствол,
Было пад імі ціха і бяспечна,
Нібы у мамы дзесь пад хвартухом,
Ці у марозы каля цёплай печы.
А яблыкі, якія там раслі!
Такія найсмачнейшыя на свеце.
Працэнт найбольшы быў ў іх вітамін
Някупленых, бо бацька даваў дзецям.
Але цяпер тых яблынь ўжо няма,
Таму што ўсё на свеце праміна́е.
З карэннем ПГР павырываў
І плакала я, як на пахаванні.
А праз паўгода зноў зайшла туды.
Гляджу я і вачам сваім не веру:
Ні яблынь там, ні аблагоў, ні крапівы,
Затое бачу мора там ячменю.
Маестатычна і талкова так шуміць,
Ні асату у ім, ні цвілухі, ні куколю.
— Даўно бы так! — сказала я тады
І яблынь не шкада было ўжо болей.

Цётка Мальвіна

„НІВЫ“ НАЙБОЛЬШ

Найбольш „Нівы“ падпісваюць жыхары раёна абслугоўвання пошты ў **Рыбалах у Заблудаўскай гміне.** Пісьманосец Уладзімір Гуралеўскі разносіць яе 174 экземпляры, найбольш, аж 98 „Ніваў“, у Паўлы, 40 — у Канюкі і 36 — у Цялушкі. Пісьманосец Ян Марчук мае 39 падпісак на „Ніву“ і ўсе даручае жыхарам вялікай вёскі Рыбалы. Сяляне з Рыбалаў, Войшак, Рэпнікаў, Паўлаў, Канюкоў, Цялушак і Давідавічаў многа падпісак робяць на наступныя газеты і часопісы: „Фрукты, агародніна, кветкі“, „Гадоўля быдла“, „Газета вспулчэсна“, „Грамада-Рольнік Польскі“ і „Пшыяцюлка“. Мы можам ганарыцца — нашага тыднёвіка 213 экземпляраў аднаразовага тыража.

Пошта ў **Грыгораўцах** абслугоўвае наступныя большыя вёскі: Грыгораўцы, Грэдалі, Кошкі, Падбелле, Мокрае, Дубяжын, Маліннікі, Тапчыкалы, Пашкоўшчына, Маскеўцы, Вулька Выганоўская, Паўлінава, Чэхі Забалотныя, Круглае, Дыдулі і Алекшы. Найбольш тут падпісваюцца на „Газету вспулчэсну“. На „Ніву“ ёсць 42 падпісчыкі. Найбольш „Нівы“ — 26 экземпляраў разносіць пісьманосец Аляксандр Бандарук у вёску Дубяжын. (яц)

ЯКІЯ МЫ ЛЮДЗІ

ЯК МЫ ПТУШКУ РАТАВАЛІ

Было гэта ў нядзелю. Мне спатрэбілася зайсці ў рэдакцыю. Стаю ў вестыбюлі, размаўляю з парт'еркай. Прыйшла і старэйшая пані на дзяжурства, затым яшчэ адзін працаўнік, нешта, пэўна, не паспеў закончыць у суботу. Яны пайшлі ў свае пакоі, а я яшчэ хвіліну засталася. І тут уваходзіць старэйшы, незнаёмы мужчына. „Каго шукаеце ў святочны ды яшчэ такі дажджлівы дзень?“ — пытае ў яго здзіўленая парт'ерка. „А вунь, — кажа ён, — між вашым і суседнім будынкамі голуб за драты зачапіўся. Шкада глядзець, як мучыцца, трапеча крыламі. Высока, вышэй даху, не дастаць. Але ж ратаваць трэба“.

Мы хутка выйшлі на двор. Ішоў густы дождж, людзі пад парасонамі затрымліваліся, глядзелі ўверх, уздыхалі, войкалі. Мы з парт'еркай хутка вярнуліся назад у будынак. Трэба ж нешта думаць. Дзе шукаць дапамогі? Прыйшла і жанчына з дзяжурства. Стаім, не ведаем, што рабіць. Але ўспомніла я таго працаўніка, што нядаўна прыйшоў. Ён на другім паверсе. Бягу да яго. Адчыняю дзверы, а ён адразу: „Што здарылася?“ „Хадзіце, — кажу, — хутчэй на калідор, пагля́дзіце ў вакно“. І мы мігам пры акне, з якога відаць тая птушка. Уздрыгануўся сябра і кажа: „Ідзем хутчэй званіць“. Але куды? Лістаем тэлефонную кніжку. Працаўнік кажа: „За драты зачапілася, дык у энергетычную хуткую дапамогу“. Набірае нумар і чуе: „Так, мы ведаем, да нас званілі. Трэба выклікаць пажарнікаў“. Набірае нумар стражы. „Так, так, было некалькі тэлефонаў у гэтай справе. Спецыяльная машына ўжо паехала“.

Выбягаем на тратуар, машыны яшчэ няма. Людзей назбіралася. Глядзім уверх і з жахам кажу: „Апусціла ўжо крылы, супакоілася, не варушыцца... За позна...“ — і мы з сумам паглядзелі адны на другіх.

Цікава, дзе быў у той час той садыст, што злавіў галубка, завязаў яму за ножку моцную шматку. За шматку засадзіў доўгі, загнуты дрот. Мо глядзеў і любаваўся, як мучылася яго ахвяра. Ведаў жа ён, што птушка з тым дротам далёка не заляціць, яна ж недзе зачэпіцца і будзе вісець уверх нагамі.

І ўжо пад'ехала вялізная пажарная машына. Выскачыла з яе двое мужчын. Глянулі ўверх і хутка да дзела. Адзін за руль, другі ўскочыў у спецыяльную камеру, якая падняла яго ўверх. Астаткам сілы, убачыўшы каля сябе чалавека, бедная птушачка паварушыла галоўкай. Інтуіцыйна, пэўна, адчула, што выбаўца пры ёй. А мо галоўка заварушылася са страху, што ізноў тут пры ёй рука таго, праз каго яна так мучыцца...

Пажарнік праверыў драты. На шчасце, былі гэта драты тэлефонныя. Ён хутка дастаў з кішэні нож і адчапіў дрот, прычэплены да шматкі моцнай, мокрай за тоненькую, далікатную ножку абмокшага галубка. Мы просім мужчыну з птушачкай увайсці ў будынак. Бярэмся развязваць шматку. Пажарнік трымае птушку, а я цягаю, цягаю, нічога... Мокры, моцны вузел. Бяру птушку ад мужчыны ў свае рукі і цяпер ён прабуе нажом разрэзаць шматку. Не ўдаецца. Урэшце вастрыём падважвае і шматка пускае. Птушачка свабодная. Ляжыць яна ў мяне ў руках і не варушыцца. Толькі вочкі час ад часу адкрываюцца, каб зараз жа ізноў закрыцца.

Парт'ерка між тым недзе знайшла картонную скрынку. Паслала на дно анучку, пакрышыла булачку, у спадачку паставіла ваду. Палажылі мы там абяссіленую птушачку і накрылі зверху. Я пайшла ў свой пакой. Праз пару гадзін птушачка ачуняла, абсохла. Яна піла і ела. А ўжо гадзіны праз чатыры, калі я выходзіла з рэдакцыі, парт'ерка затрымала мяне: „Пастойце, паслухайце, наша птушачка буркуе“. І сапраўды са скрынкі раздаваўся галубіны голас. Буркаваў наш галубок! Мо дзякаваў за ратунак? Я з радасцю ў сэрцы выйшла з будынка. На тратуары скакалі такія ж галубкі. І толькі на хвіліну агарнуў маю душу сум, калі ішла я праз Плянты. Пачула я ў паветры такое ж буркаванне. І падумала: „Пэўна, галубка-маці шукае таго галубка, што там у скрынцы. Ён жа быў невялікі, малады“. „Спаткаюцца“, — вырашыла я. І мая радасць вярнулася.

Радавалася маё сэрца за тое, што знайшлося столькі спагадлівых, чуллівых людзей, якія не прайшлі міма павешанай за тоненькую ножку, галавою ўніз, птушачкі, прызначанай на мучэнне, на страшную, павольную смерць, але адразу кінуліся ў пошукі ратунку для яе. Званілі туды, сюды... Што пажарнікі ўміг ускочылі ў машыну і паімчаліся як на пажар, пачуўшы ў трубцы галасы, якія прасілі іх ратаваць птушку. Уцалеў галубок.

І вось у суботу, праз тыдзень, я гляджу адкрыццё алімпіяды ў Маскве. Бачу хмару галубоў, якія кружацца над стадыёнам. І ўспомніўся мне той галубок. Голуб — птушка вельмі даверлівая, яна топчацца ля людскіх ног. Радуе нас. Усяляе спакой. Голуб — птушка міру!

М. Федарук

БУГ У АГНІ

АДЗІНОКІ КУЛЯМЁТЧЫК

Чытаючы зборнік успамінаў *„Буг в огне“*, на старонцы 74 падкрэсліў я для памяці два сказы:

„На высотке у деревни Заечники боец со станковым пулемётом отбил несколько атак, на многие часы задержав врага. Воин был убит прикладами озверевших фашистов“.

Гэта напісаў **Іван Пятровіч Ваўрэнцюк**, ад расказаў якога якраз я і пачаў сваю рэпарцёрскую вандроўку па надбужных вёсках.

У чэрвені 1941 года, Янку Ваўрэнцюку было ледзь 12 гадоў жыцця і жыў ён разам з бацькамі на хутары між вёскамі **Заечнікі, Крупіцы і Булкі**. Пасля вайны іх сям'я (як многія іншыя сем'і з Беласточчыны) рашыла выехаць на пастаяннае жыхарства ў Савецкую Беларусь, дзе Янка пайшоў у школу, вучыўся і стаў інжынерам, спецыялістам па чыгуначнаму транспарту. Сустрэліся мы летам 1979 года, калі Іван Ваўрэнцюк наведаў рэдакцыю тыднёвіка „Ніва“. І тады, вядома, я запытаў пра адзінокага кулямётчыка з узгорка за вёскай Заечнікі.

— Дакладней кажучы, — заявіў інжынер Ваўрэнцюк, — здарылася гэта на Крупіцкіх хутарах. Калі я пісаў свае ўспаміны для зборніка *„Буг в огне“*, тады я крыху ўжо забыў аб паводзінах гэтага чырвонаармейца. Памятаў толькі, што доўгі час людзі ўспаміналі ў нас пра яго подзвіг. У 1974 годзе давялося мне пабываць на гэтым месцы. Там на хутары жыве мая дваюрадная сястра — **Яўгенія Круль, а па бацьку — Яўгенія Іванаўна Каліта.** Яна і дапамагла мне ўстанавіць падрабязнасці гэтага здарэння. Значыць, — расказваў Іван Ваўрэнцюк, — было так: з пагранічнай заставы Заечнікі адступалі тры савецкія пагранічнікі: двое рускіх, а трэці — нацмэн, **„чорны“** — як яго назвалі мясцовыя людзі. Вось гэты „чорны“ і засеў з кулямётам „Максімам“ на ўзгорку за хутарам Каліты. Было гэта зранку, у нядзелю 22 чэрвеня 1941 года. Неўзабаве на хутары паявіліся немцы. Вясёлыя, бадзёрыя, смяюцца, жартуюць, нават пытаюць, ці далёка яшчэ да Масквы... Напіліся вады, адпачылі ў цяньку дрэў і пайшлі далей. Толькі аднак выйшлі на поле, а тут затрашчаў кулямёт. Гітлераўцы пападалі, пачалі азірацца, хіба падумалі, што напароліся на загадзя наладжаную абарону. Цяжка зараз сказаць, як доўга прадаўжалася гэтая сутычка: можа паўгадзіны, можа гадзіну. Салдат адбіваўся, пакуль хапіла яму патронаў. На падсцупах да ўзгорка асталося восем забітых і 28 параненых варожых салдат. Параненых яны тут жа адпраўлялі за Буг у шпіталь.

Калі „чорны“ кулямётчык не меў чым ужо страляць, яго акружылі і ўзялі яшчэ жывым, але жыць не дазволілі. Затаўклі прыкладамі, закалолі штыкамі. Сваіх забітых немцы пахавалі парадна, паставілі крыжы, павесілі каскі.

Тут жа сяляне закапалі і адзінокага савецкага кулямётчыка.

У гаспадара, на полі якога ўсё гэта здарылася, таксама было няшчасце. Забілі яго 12-гадовую дачушку **Жэню.** Пакуль знаходзіліся на яго полі магілы немцаў, ён там нічога не араў і не сеяў. Калі аднак фронт пераваліўся ўжо вельмі далёка, можа праз год ці больш, гітлераўцы адкапалі трупы сваіх салдат і вывезлі іх на радзіму. Тады гаспадар (яго прозвішча, кажа Іван Ваўрэнцюк, ён забыў), пачаў араць усё поле, бо ўжо цяжка было ўстанавіць, дзе дакладна пахаваны гэты баец. Памяць аб ім у народзе аднак асталася. Здараецца, што праходзяць людзі дарогай, ля гэтага ўзгорка, глядзяць на збожжа і дзіву дзівуюцца, што яно неяк у адным месцы асабліва выдатна каласіцца, ды кажуць: *„Гэта на магіле „чорнага“ кулямётчыка“.*

Паехаў я паглядзець тое месца. Была ўжо восень і збожжа я не ўбачыў. Затое на панадворку ў Яўгеніі Круль, гэтай далёкай сястры Івана Ваўрэнцюка, усё асталося як даўней, як было тут сорак гадоў таму назад. Толькі тады называлася яна Жэня Каліта і жыла разам з бацькамі. Бацькі ўжо паўміралі, а яна зараз носіць прозвішча мужа. Ён з мясцовых сялян, з суседняй вёскі Букі. Калі тут, над Бугам, успыхнуў агонь вайны, Ёзік Круль быў 15-гадовым юнаком.

— Мой бацька, — кажа ён, — сябраваў з пагранічнікамі, якія мелі сваю за...

(Працяг на стар. 6)

(Працяг са стар. 1)

ВАЛЫНЦЫ

жабравалі па наваколлю, але роднага загона не пакінулі, пратрывалі. На жаль, гэтай настойлівасці хапіла толькі аднаму пакаленню. Моладзі ўжо не прышчапілася такая ўлюбёнасць у родны кут — яна падчыстую з'ехала з сяла ў горад. З кожным годам прыбывае тут старэчаў-пенсіянераў і павялічваецца абшар здадзенай імі зямлі.

На скамасаванай з некалькіх вёсак зямлі паўстае вялікая ферма гадоўлі авечак. Паўстае ўжо чатыры гады і паўстаць аніяк не можа, хоць патрачана на яе, як кажуць сяляне, не меней сарака мільёнаў злотых дзяржаўных сродкаў ды мноства каштоўнейшых будаўнічых матэрыялаў. Гэтую пабудову фермы ў Кусцінцах марнатравіць кіраўніцтва будаўнічых работ № 2 у Саколцы, якое належыць Ваяводскай спулдзельні вясковага будаўніцтва ў Беластоку. Тое, што за гэтыя гады было збудавана, ужо згніло ды развалілася, не даўшы прыстанку ніводнай авечцы. І не толькі яно. Зухаватыя „будаўнікі“, пракладваючы даезд на ферму, знішчылі вуліцу ў вёсцы, пазрывалі тэлефонную лінію. Разбурылі яны таксама колішнія масцікі і цяпер вада залівае не толькі сенажаці і агароды, але ўжо стала падыходзіць пад пароги хатаў. І як тут не ўцякаць з-пад роднай страхі?

М. Гайдук

(Працяг са стар. 1)

КАБ НЕ ГОРШ...

ва ўборку ўраджаю з недаступных адзіночных палеткаў, дык не хапіла б нам часу, людзей і тэхнікі, каб сабраць збожжа з плошчы ў некалькі тысяч гектараў. Што, па-вашаму, тут важнейшае?

— То чаму вы не дазволілі навакольным сялянам, каб яны на ўласны ўжытак скасілі гэтыя пасевы? — запытаў я дырэктара.

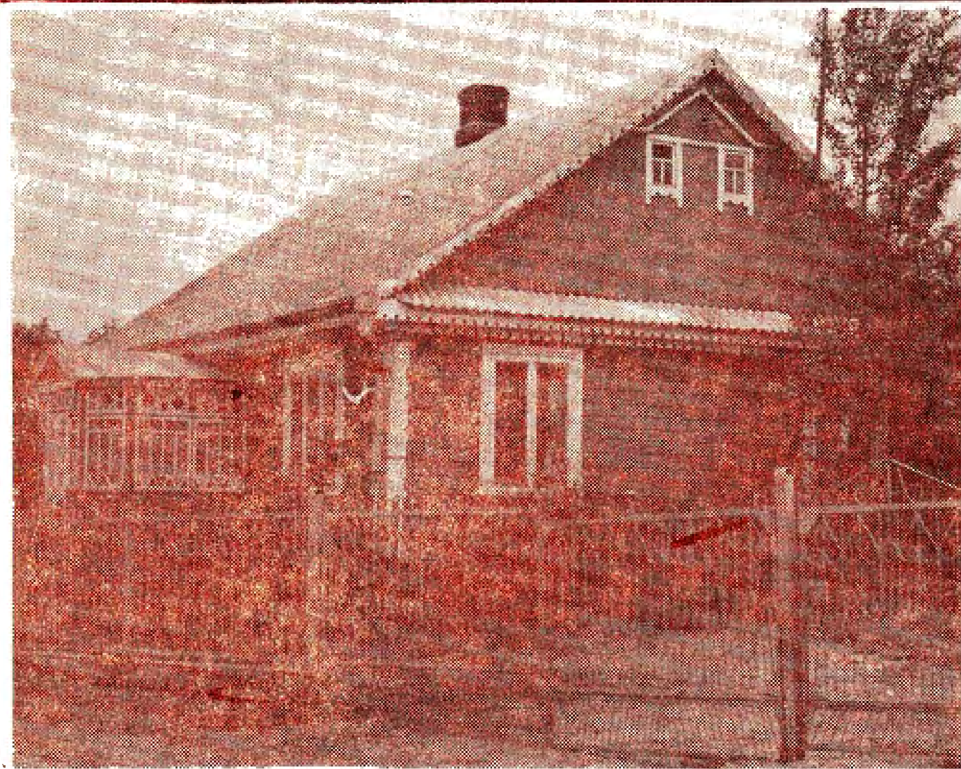
— Бо ніхто з сялян па гэтай справе да нас не звяртаўся, — патлумачыў дырэктар. — А да таго ж ніхто нам не даў такіх правамоцтваў, каб мы маглі раздаваць дзяржаўнае дабро. За гэта магла б да нас прычапіцца пракуратура.

Не, не пераканаў мяне дырэктар, не даходзіла да маёй свядомасці гэтая своеасаблівая логіка. Але я ўжо маўчаў. Нават не стаў прасіць у яго акумулятара да ўласнага трактара, за чым, шчыра кажучы, пайшоў я быў да пэгээраўскага дырэктара. Здаецца, лепш было б справу аформіць на ніжэйшым узроўні. Проста пагаварыць з нейкім трактарыстам, даць яму свой стары акумулятар і яшчэ штосьці на дабаўку, бо кажуць, што кірмашовая цана на гэтую прыладу даходзіць у нас зараз да 2 тысяч злотых. Не ездзіў я на кірмаш, не правяраў, дык дакладна не ведаю.

Да зімы і без акумулятара неяк дацягну. Каб толькі горш не было!

Чаго шчыра жадаю сабе і вам, сябры, ваш

Максім Нурэцкі

На роднай зямлі. Сялянскі дом у вёсцы Войнаўка гм. Дубічы Царкоўныя.

Фота М. Гайдука.

З захапленнем і болем

(Працяг са стар. 2)

ў мяне было мала часу. Але тыя драўляныя карункі, якія я бачыла ў вёсках Рыбалы, Збуч, бышцам вярнулі мяне ў маё дзяцінства на Палессе...

Вядома, цяжка ў кароткім выказванні пералічыць тое, што засталося з Беласточчыны ў маёй памяці, журналісцкіх запісах, на кінастужцы. І мілыя Люба і Аля Гаўрылюк, якіх я чула на канцэрце для ўдзельнікаў Міжнароднага сімпозіума выкладчыкаў рускай мовы ў Беластоку, як яны цудоўна праспявалі беларускую песню! І папулярнага ў Савецкім Саюзе беластоцкага пісьменніка А. Амільяновіча ў яго рабочым кабінеце, застаўленым рознымі цудамі, сабранымі ім асабіста на лацінаамерыканскім кантыненце. І вельмі арыгінальныя па форме і глыбокія зместам карціны сур'ёзнага мастака С. Рыбія. І цудоўную настраёвую Белавежу...

Праўда, часам я натыкалася на сітуацыі, якія з болем успрыймала маё сэрца. Так, у Заблудаве, які слаўнай старонкай дзейнасці тут І. Фёдарава і П. Мсціслаўца ўпісаўся ў гісторыю беларускай, рускай і ўкраінскай культуры, няма пра гэта ніякага знаку. І ў Супраслі нідзе ніводным словам не згадваецца пра славутую тутэйшую бібліятэку, друкарню. Гэты боль спадарожнічаў мне і ў Кракаве, дзе ў Калегіуме Маюс у гадах 1504-6 вучыўся славуты беларускі гуманіст Ф. Скарына, і пра гэта таксама няма ніякай таблічкі...

М. Гайдук: Вось імянна Кракаў, які ён у вашых вачах?

В. Трыгубовіч: Кракаў застанецца ў маіх успамінах як чароўная казка. Пачынаючы з таго туманнага світання, калі а шостай раніцы на Галоўным рынку з вежы старажытнага Мар'яцкага касцёла трубач прайграў славуты кракаўскі гейнал і канчаючы сусветнай выстаўкай фатаграфіі „Венус-80“. Тут я мела вельмі цікавыя сустрэчы з прафесарам Кракаўскай акадэміі мастацтваў Е. Навасельскім у яго майстэрні, кракаўскімі журналістамі ў іх клубе, з вокан якога відаць Сукенніцы, з домам-музеем польскага мастака Я. Матэйкі і сучаснымі маладымі кракаўскімі мастакамі, што абвешалі муры Фларыянскай брамы сваімі разнастайнымі работамі. Гэтая выстаўка-кірмаш каля старажытных сцен, мне нагадалі парыжскі Манмартр, які я бачыла нядаўна. І Вавель з яго гісторыяй і шыкоўнай архітэктурай...

М. Гайдук: На сталіцу ў Вас ужо, пэўна, і сілы не хапіла?

В. Трыгубовіч: О, не! Хоць Варшава была ў гэтым эпюдзе апошнім акордам, але затое цудоўным. У пані Варшаве мне ўвесь час спадарожнічала якраз музыка Шапэна — тады з усяго свету з'язджаліся сюды юныя шапеністы на міжнародны конкурс, я іх назірала на ўсходніх Варшаўскай філармоніі, у шыкоўным рэстаране „Гетманскі“ ў комплексе „Вікторыі“ за вячэрай. Не затаю: мяне цалкам захапіў элегічны настрой ад таго, што ў цудоўным Лазенкоўскім парку каля помніка Шапэну цвітуць пунсовыя ружы і пачынаецца залатая польская восень. У варшаўскай „Захэнце“ яна ачаравала мяне багаццем работ варшаўскіх жывапісцаў, цудоўнае Старое Мяста — ужо пустымі столікамі кавярні на свежым паветры, а тэрмін майго побыту ў Польшчы канчаецца...

Я шчыра ўдзячна ўсім, хто паспрыяў майму прыезду ў Польшчу і склаў такую багатую культурную праграму. Яе ажыццяўленне было дасканалым. Пра лепшае і марыць нельга.

З РАСКАЗАЎ ДЗЕДА РАМАНЧУКА

ЖНІВО

Жніво распачыналася ў месяцы жніўні. Недалёка да Пятра і Паўла або крыху пасля гэтага свята. Жытко жалі толькі сярпамі. Калі хтось на сваёй палосцы зажынаў і ставіў першы ляшок (дзесятак), быў то сігнал для цэлай вёскі. Выходзілі з хатаў усе дарослыя, хто толькі мог жаць, падбіраць жменькі, вязаць снапы, зносіць іх і ставіць у ляшкі. Як маці не магла пакінуць на каго дзіця, то забірала яго ў поле, несла на сабе калыску-трыножнік, пасцельку, ваду, абед.

Ставіла маці трыножнік, вешала калыску, клала дзіцятка, накрывала трыножнік ад сонца посцілкаю і бралася за серп. Поле было падзелена палоскамі, а палоскі цягнуліся на адну-дзве вярсты. Як гаспадар наймаў жанцоў, то жанцы займалі па загону ад барозны да барозны. На першы загон гаспадар ставіў найлепшага жанца, за якім павінны паспяваць іншыя. Прайшоўшы сярпом па загону ад барозны да барозны, жнца клала жменьку. Гэтая жменька — гэта было паўснапа, ды роўна зрэзана, роўна палажана. Толькі кладзі пярэвясла ды вяжы.

А снапы вязалі жарэбікамі. Жарэбік — то невялікая завостраная з аднаго канца палачка. Той, хто вяжа, добра ўмеў тым жарэбікам звязаць сноп. Снапы былі роўненькія, каласок да каласка прыложаны.

Старыя людзі кажуць, што калісь і дзень быў даўжэйшы. Сонца свеціць, прыпякае, а да поўдня яшчэ далёка. Ужо і набраліся той работы, падагналі палоску далёка, ззаду роўненькая пожня і снапкі ляжаць, як пабітыя салдаты. Хочацца жанцам уже разагнуць сярэдзіну. Гаспадар аб'яўляе: „Стойце! Падпалудзень!“ Жанцы кладуць на загонах сярпы, ідуць на мяжу ці сядаюць на снапы, абціраюць пот, п'юць з бунькі ці з барэлкі ваду. Гаспадыня развязвае ў белым палатне падпалудзень: масла і сыр, завернуты ў хрэнавы ліст буханак хлеба. Квас хлебны ў бутэльках. Жанцы адпачываюць і сілкуюцца. Доўга не сядзяць, бо жытка жаць яшчэ многа, а поўдзень і абед ужо недалёка, тады больш адпачнуць. Жанцы ўстаюць і ідуць да сярпоў. І зноў цяжкая праца да палудня.

„Поўдзень! Абед!“ Жанцы рассядаюцца на зямлі каля разасланай белай посцілкі з абедам, хрысцяцца і бяруць па лусце хлеба, па кусочку мяса, а лыжкамі чэрпаюць з міскі тварог ці кіслае малако, а хто хоча, то ў другой місцы „халадок“ — вада з пакрышанымі агуркамі, ці з цыбулькаю. Ах, як гэта адсвяжае! Сонца пячэ неміласэрна. Жанцы пасля абеду адпачываюць. Пазасыналі. Прайшла гадзінка. Жанцы падымаюцца і зноў бяруцца за сярпы. Пакуль сонца добра схілілася з поўдня, палоску ізноў падагналі. „Падвячорак!“ Зноў трэба падсілкавацца і пазносіць снапы. Перадышка. Жанцы памагаюць зносіць снапы і ставіць у ляшкі. Сонца заходзіць і канчаецца праца. Усе спяшаюцца дахаты.

У. Г.

Сардэчныя тайны

Дарагое Сэрцайка, я выпісваю „Ніву“ і чытаю твае парады. Ні парады, ні дапамогі я не прашу, але хачу выліць сваю жаль перад табой, мо лягчэй стане. Мне 16 год. Вучуся ў першым класе тэхнікума. І цяжка мне, ой цяжка. Не з навукай, бо вучуся я добра і настаўнікі мяне хваляць. Але вось што. Жыву я з мамай і дзесяцігадовым братам. Бацька нас пакінуў ужо шэсць гадоў назад. Мама працуе прыбіральшчыцай. Ямшчэ дарабляе, то вокны каму памые, то ў хаце прыбярэ, ці іншую якую работу зробіць. Абы грош які дарабіць. А ў хатняй рабоце я ёй памагаю. Але вось спаткала нас няшчасце. На маму наехаў самаход. Ледзь жывая асталася, робры ёй паламала. Доўга ў бальніцы ляжала. Ужо вярнулася дамоў і, хаця рабіць амаль нічога не можа, але ўжо лягчэй, бо параіць, падкажа, ну і ёсць мама ў хаце. Не маю я свабоднага часу. Сяброўкі з класа ў кіно бегаюць, мяне часам клічуць, але я не іду. Часу няма, ды і граша шкада. Яны прыгожа апранутыя, а я не маю дарагога прыгожага адзення. Яны смяюцца, весяляцца, а мне сумна. Нават двойкамі і то не перайМаюцца. І я адчуваю сябе горшай у класе. У пачатковай школе я гэтага не адчувала. Але тут, у сярэдняй, цяжка мне і сумна.

Аня з Б.

Аня! Ты не то што не горшая за сябровак, але стаіш вышэй за іх. У цябе шмат клопатаў, якіх яны не ведаюць. Ты выручаеш маму ў рабоце і апякуешся ёю ды малодшым братам. На твае яшчэ дзіцячыя плечы зваліліся абавязкі дарослай жанчыны. І ты адольваеш іх. І пры тым усім маеш добрыя ацэнкі. Гэта геройства. А што адзенне не такое багатае, гэта няважна. Вывучышся, будзеш працаваць, зможаш тады і ты модна апранацца. Дарэчы, не вопратка ўпрыгожвае чалавека, а чалавек вопратку!

Сэрцайка

Кансультацыя юрыста

ПЫТАННЕ. На аснове адміністрацыйнага рашэння Д. займае кватэру ў доме П. З'яўляецца ён неспакойным кватарантам. У яго часта адбываюцца гучныя гулянкі, якія працягваюцца да позняй ночы. Гаспадар патрабуе ад яго 500 зл. у месяц. Д. згаджаецца плаціць па 110 зл., сцвярджаючы, што гэткі чынш устаноўлены законам, а пакольк П. не прымае гэтых грошай, перасылае грошы па пошце, але П. іх і так не бярэ. Ці можа П. патрабаваць прымусовага высялення з кватэры і заплаты чыншу па 500 зл.? За гэткую кватэру плаціць значна больш, чым 500 зл.

АДКАЗ: Д. займае кватэру на аснове адміністрацыйнага рашэння, мае ён права плаціць чынш паводле норм, устаноўленых законам, і П. беспадстаўна патрабуе ад яго вышэйшай стаўкі. Таму не можа ён патрабаваць прымусовага высялення Д. на той аснове, што ён не плаціць чыншу ў размеры, у якім ён бы хацеў. Пераказванне чыншу па пошце, калі гаспадар грошай не прымае, не звальняе кватэранаймальніка ад доўгу. Ён можа звольніцца ад свайго абавязку заплаты чыншу, складаючы грошы ў судовы дэпазіт у раённым судзе. Аднак няправільны спосаб рэгулявання чыншу не мог бы быць падставай да патрабавання прымусовага высялення кватаранта. Падставай да гэтага з'яўляюцца неадпаведныя паводзіны Д. Уласнік будынка, а нават іншыя кватаранты могуць патрабаваць прымусовага высялення асобы, якая ўпарта парушае хатні спакой.

Фота па заказу

ERUPTION

Фальклор

ВЕСНАВАЯ
(„Рогулька“)

Вішніе-чэрэшніе як з вітром говорат,
рано нам, рано,
як з вітром говорат.
Молодая Марысю, хто ж тэбэ намовыў,
рано нам, рано,
хто ж тэбэ намовыў?
Ой, нэ намоўят пудлеськіе хлопці,
рано нам, рано,
пудлеськіе хлопці.
Оно намоўят панычэ тохвылоўські,
рано нам, рано,
панычэ тохвылоўські.

Ад Юстыны Галко, 1894 г. нараджэння, вёска Тафілаўцы гм. Дубічы Царкоўныя, запісаў 2 жніўня 1980 г. М. Гайдук, мелодыю расшыфраваў Я. Бондар.

(Працяг са стар. 5)

Адзінокі кулямётчык

ставу ў вёсцы Заечнікі. Камандзірам у іх быў капітан Горынь. Ён часта наведваў наш дом, прыносіў нам цукеркі і іншыя ласункі. На гэтай, на заечнікаўскай пагранічнай заставе, знаходзіўся таксама адзін нацмэн — салдат з азіяцкіх рэспублік Савецкага Саюза. Называлі мы яго між сабою проста „чорны“, хаця чорным ён зусім не быў, толькі чупрыну меў чорную, бліскучую, быццам пер'е ў грача.

— Аднаго такога „чорнага“ якраз немцы забілі за нашым хутарам, на полі суседа, — адазвалася жонка Язэпа Круля.

— Ці гэта той самы? — пацікавіўся я.

— Гэтага я сказаць не магу, бо забітага я асабіста не бачыў, — гаворыць селянін і дабаўляе, што ён не прыпамінае, каб больш яшчэ азіятаў служыла на заечнікаўскай заставе.

— Там мы, хлапчукі з нашай вёскі, часта бегалі, каб паўзірацца, як байцы вучацца свайму ваеннаму рамяству. Такіх круглатварых, з касымі вачыма, неяк я больш не прыпамінаю.

— А вы, — звяртаюся я да Яўгеніі Круль, — бачылі забітага „чорнага“ байца?

— Я яго таксама не бачыла, — прызнаецца яна, — бо тады тата загадаў мне, каб я сядзела ў хаце, вунь там, — паказвае за сябе, на суседні пакойчык, найдалейшы ад уваходу. — Я баялася нават носа высунуць. Ведаю ўсё толькі з расказаў бацькі і з таго, што сама бачыла праз акно. Памятаю, што быў тады вельмі прыгожы дзень, свяціла сонца, стаяла невыносліва гарачыня. Немцы запоўнілі цэлы наш панадворак. Цягнулі ваду, мыліся, смяяліся.

— Ці далёка да Масквы? — запытаў адзін, які крыху ўмеў гаварыць папольску. Бацька стаяў і маўчаў, бо разумеў, што гэтыя няпрошаныя госці толькі жартуюць з яго.

— Ці ёсць тут недзе рускія? — пацікавіўся нейкі афіцэр. А хто яго ведае, ці яны ёсць, ці іх няма! Хутары стаяць далёка адзін ад другога. Тут можа схавацца цэлая дывізія і нічога не будзеш ведаць. Ян Каліта надалей маўчаў. Гітлераўцы ўспрымаюць гэта як прыклад наяўнай дурноты рускага мужыка. Рагочуць яшчэ галасней...

І тады ў гэты рогат прадстаўнікоў „вышэйшай“ расы ўрэзваецца чарга славутага „Максіма“.

— Параненых было 28 чалавек, — кажа Яўгенія Круль. — Гэта я добра памятаю, бо наш тата іх палічыў.

Выходзім на панадворак, пасярэдзіне якога стаіць калодзеж.

— Вось тут, ля гэтага калодзежа, ляжалі яны, гэтыя немецкія параненыя, — расказвае Яўгенія Круль. — Тут санітары рабілі ім перавязку і пасля самаходамі адвезлі кудысьці за Буг.

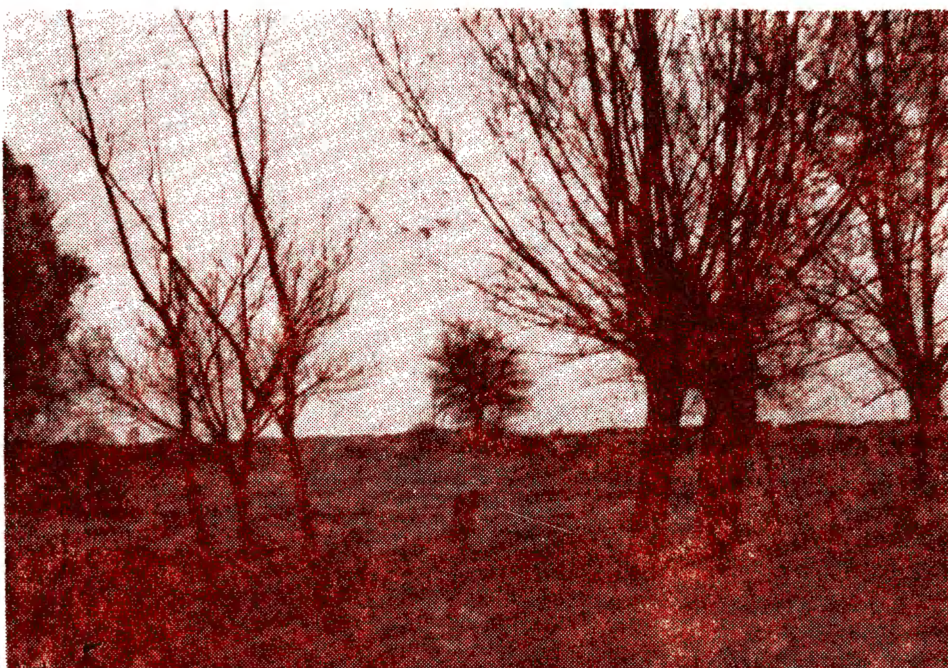
— А гэтага „чорнага“, — дабаўляе яе муж, Язэп Круль, — то там на полі, дзе яго забілі, пахавалі нашы суседзі: **Альшэўскі і Тодар.** Яны нам расказвалі, што гэты салдат цэлы быў пакалаты штыкамі і збіты прыкладамі. Нават родная маці не змагла б пазнаць яго твару.

На жаль, абодва яны, гэтыя сяляне, што хавалі забітага салдата, таксама ўжо развіталіся з белым светам. І не змогуць расказаць пра адзінокага кулямётчыка, якога лёс прывёў з далёкай Азіі.

Кім ён быў? У якой сям'і вырас? Хто чакаў яго вяртання з вайны?

Малая ёсць надзея, што ўдасца мне знайсці адказ на гэтыя пытанні. Яна аднак ёсць і я пастараюся яе выкарыстаць. А пакуль што пакідаем мы гутарку пра іншых людзей, якія сваёй крывёю запісаліся ў хроніку ваенных падзей над Бугам у час трагічных чэрвеньскіх дзён 1941 года.

Віктар Рудчык

Недзе тут, на гэтым узгорку, загінуў адзінокі савецкі кулямётчык, які служыў на пагранічнай заставе ў Заечніках.

Куток практычных ведаў

ДЗЯЎЧАТКАМ

Сёння ізноў пра тое, як апранаць дзяцей. Галоўны прынцып: вопратка павінна быць цёплая, а адначасова выгодная і лёгкая. Гляньце на наш здымак. Як акуратна і зручна апрануты гэтыя дзяўчаткі! А прытым і модна. Куртка адной з дзяўчынак сцягнута ў таліі паясочкам, каб было цяплей. Паліцішка другой дзяўчынкі пікаванае, вельмі модны яго фасон з рукавом рэглан. Яно таксама лёгкае, можна яго пашыць з нейкага адпаведнага матэрыялу светлага тону (шэры колер, бежавы, крэмавы), але лепш, можа, было б зрабіць цямнейшае (бардовае, зялёнае, сіняе). Хаця не будзе так эфектнае, затое не трэба будзе так часта праць, значыць, будзе больш практычнае.

Сяброўка

Вер-не-вер

Астроне, што калі сніцца такое? Мне якісьці мужчына даў чатырох кацянят. Яны мне і не былі патрэбныя, але я іх ўзяла. Кожнае з іх было загорнута ў паперу. Я іх палажыла ў сетку. І думаю: што ж я з імі зраблю? Можа закапаць? Але ж яны жывыя! І я падумала: лепш я павешу сетку, мо яны і самі здохнуць. І канец сну.

Валя

Валя, з твайго сну вынікае, што ты добразычлівы чалавек. Бачыш, узяла ж ты кацянят, хоць яны і не былі табе патрэбныя. А кацяняты гэтыя, на жаль, абазначаюць, што ёсць у цябе хітрыя, фальшывыя сябры. Ты да іх з сэрцам, бачыш, а яны во які! І тое, што кожнае кацянятка было загорнута ў паперу, абазначае, што з-за кожнага з гэтых фальшывых прыяцеляў ты будзеш мець нейкія непатрэбныя клопаты. Ты магла б гэтых нядобрых сяброў знішчыць (хаця б сваёй пагардай), бо ты спачатку думала закапаць кацянят. Але пакінеш іх свайму лёсу, лёс іх сам пакарае (ты ж вырашыла павесіць сетку з думкай, што можа яны самі здохнуць). Адным словам, рук пэцкаць не схочаш і добра зробіш. Выкрушацца самі!

Астрон

ТРЫБУНА чытачоў

НАРАДА

23.9.1980 г. у Бельскім доме культуры прайшло пасяджэнне гарадскога праўлення гуртка БГКТ у Бельску. Вёў нараду старшыня гуртка Уладзімір Раеўскі. Праўленне апрацавала план дзейнасці да канца гэтага года. Між іншым, прадбачвае ён сустрэчу з паэтамі, згуртаванымі ў „Белавежы". Праўленне гуртка падтрымала таксама прапанову II з'езда абсальвентаў беларускага ліцэя ў Бельску, каб пачатковую школу № 3 назваць імем Ярослава Кастыцэвіча, які быў заснавальнікам навучання беларускай мовы на Бельшчыне пасля II сусветнай вайны. Члены праўлення абавязаліся палепшыць аплочванне членскіх складчын, выступілі з прапановай наіграць пласцінку з песнямі хору „Васілёчкі", „Дубочкі", „Каласкі" і жаночага хору з Гарадка, даць канцэрт хору „Васілёчкі" ў Орлі, пашыць новыя ўборы для хору „Васілёчкі". Было вырашана таксама актыўней выкарыстоўваць хор „Васілёчкі" для культурнай дзейнасці таварыства, заснаваць пры хоры танцавальную групу.

Іван Кірызюк

ПРА ТАМАША КІРЫЛАВА

Не ведаю, ці з нас, беларусаў, яшчэ хто так моцна цікавіцца „Нівай", як Тамаш Кірылаў. Ён жа пражывае на Ніжнім Шлёнску ў горадзе Легніца, а з'яўляецца не толькі чытачом і карэспандэнтам „Нівы", але і папулярызатарам яе. Выпрашвае ён выпісаць некалькі нумароў сваякам на Беларусі. У часы апошняй сусветнай вайны змагаўся ён з нямецкімі акупантамі. На гэту тэму напісаў ён кніжку „І так прайграеце вайну". Непрыхільныя ваенныя лёс закінуў Тамаша Кірылава ў Францыю. I ў студзені г.г. на з'ездзе карэспандэнтаў „Нівы" заспяваў ён песню аб дружбе на французскай мове. Тамаш Кірылаў — беларускі патрыёт. „Мне робіцца весялей на сэрцы, калі я пабуду хоць паўгадзіны з сапраўднымі беларусамі", — сказаў ён на спомненым з'ездзе.

В. Семянюк

У ВІДАВЕ КЛУБ

Жыхары Відава Бельскай гміны перавезлі з Бельска дом, памагла гміна, вышшаў прасторны будынак, чатыры пакоі. Тут адкрылі клуб „Рух". Вядзе клуб Анна Барысюк. Клуб наведвае моладзь і старэйшыя. Штовечар можна глядзець тэлевізар і пачытаць, пайграць у брыджа, шахматы, шашкі і пагаварыць. Бываюць таксама музыкі і лекцыі. 21 верасня на Пятра і Паўла было многа моладзі з суседніх сёл: Катлоў, Чыжоў, Пілікан, Парцава, Крывой, Аўгустова, Белай і іншых. Было звыш 500 асоб. Калі прыехаў з Беластока лектар, маёр запаса, вядомы журналіст Кшыштаф Вуйтовіч, было многа слухачоў. Усе слухалі з зацікаўленнем. К. Вуйтовіч расказаў пра свой баявы шлях. На заканчэнне дзяўчаткі ўручылі беластоцкаму лектару кветкі. І так прайшоў мілы вечар з дасканалым расказчыкам, якім аказаўся маёр Кшыштаф Вуйтовіч.

Андрэй Гаўрылюк

ЗАБЯСПЕЧЫЦЬ!

Раён публічных дарог з сядзібай у Бельску будуе дарогу Орля-Бельск. Работы заканчваюцца. Справа ў тым, што прадпрыемства на аддадзеным у карыстанне адрэзку дарогі не закончыла салідна работы. Не ўрэгуляваны бакі дарогі, не ачышчаны і не выведзены спадкі прыдарожных равоў, з якіх не адплывае вада. На паваросе за чыгуначным пераездам, пры сяле Вольха ў напрамку да сяла Парцава ёсць незабяспечаныя адхоны. Цяпер яны ўжо размыты даждамі. Праз пару месяцаў у гэтым месцы абсунецца жвіровая падўбова і разваліцца асфальтовая паверхня. Пакуль не позна, неабходна, каб інспектар надзору і інвестар гэтай дарогі прымусілі РДП у Бельску ўставіць на гэтым павароце бетонныя парогі, а адхоны абкладаць каменнямі. Гэта належным чынам забяспечыць дарогу. Кошты будуць невялікія, а будзе відаць добрая, салідная работа.

Іван Кірызюк

ЯК Я АПЕНЬКІ ЗБІРАЎ

Разгаварыліся людзі. У гэтым годзе вельмі ўрадзілі апенькі. Мяшкамі возяць іх з Белавежскай пушчы. Падгаварыла жонка, каб і я паехаў у пушчу па апенькі. Бо яны салодкія, смачныя і можна намарынаваць у слоікі. Я, праўда, не адчуваў жадання лазіць па лесе, але што зробіш, калі баба нешта задумае, ніхто не ў сілах яе перайначыць.

З сынам паехалі мы на матацыкле ў напрамку пушчы. Праехалі Вітава, Пяскі і затрымаліся сярод маладняка, дзе расла вольха, бяроза, тут павінны яны расці, падумаў я. Прайшлі сюдытуды, нічога не відаць. Выехалі на трактавую дарогу, што ідзе на Старыну — надляснічэства. Якраз мінула нас двое знаёмых на „Камарах" з Грабаўца. Уцешыўся я. Напэўна таксама па апенькі — падумаў я і затрымаў іх. Але ж не. Яны едуць па арэхі. Нічога, паехалі разам. Затрымаліся на Старыне ў знаёмага. Распыталі, дзе можна натрапіць на тыя няшчасныя апенькі. Ехаць проста трыбам, што пачынаецца зараз за крамай і недзе ў двух кіламетрах адсюль шукаць паабапал дарогі-трыба. Там павінны быць, сказаў нам дзядзька.

Паехалі і затрымаліся там, дзе нам сказалі. Давай шукаць па тым лесе. І нічога! I там і сям — пуста. У думках ужо злосліва шукаю загалоўка для „Нівы" аб тым, як мы назбіралі апенек і як з пустымі кошыкамі вярталіся адтуль, дзе нам казалі, што косамі можна тыя апенькі касіць. Ужо і знайшоў загаловак. Мае быць: Не суньця у воду, не ведаўшы броду. Ужо раптам вярталіся, але ўсё стрымлівала адна думка, жонка казала: нават той лодар і то тры кошыкі назбіраў. Выходзіць, што я горшы ад найгоршага лодара буду ў вёсцы, калі пуста вярнуся. Але тут праз дрэвы замігацела сонейка, засмяялася. Каля самай дарогі, бачу, на пні расце адна апенька. Давай, гляну, далей і паверыце? За гадзіну столькі назбіралі, што не мелі дзе ў канцы іх класці. І ўся прырода стала такой прыгожай! Увесь свет засмяяўся.

Усё трэба без нерваў і памалу.

М. Панфілюк

Помнікі культуры. Старая царква ў Орлі, пабудаваная ў 1797 годзе. Рэстаўраваная на працягу вякоў, у 1979-1980 гадах цалкавіта перабудаваная.

Фота Р. Сасны.

ТАКІХ БОЛЬШ

Пеця Будка, які жыве ў сяле Крывяцічы, пераняў па бацьках гаспадарку. Гэта малады чалавек, які закончыў рамесную (сталярскую) школу ў Гайнаўцы. Аднак пакінуў працу ў горадзе і цяпер узорна гаспадарыць. Займаецца ён вырошчваннем збожжа. Добра гаспадарыць таксама Дружба Андрэй, які пераняў гаспадарку па бацьках. Дзякуючы салідной працы купіў ён трактар і прылады, а таксама паставіў прыгожы мураваны дом. Да лепшых гаспадароў у Крывяцічах залічваецца Васіль Сулімa. Па бацьках пераняў ён занядбаную гаспадарку, маленькую драўляную хатку і старыя хлявы. Цяпер у яго вялікі мураваны дом і мураваныя гаспадарчыя будынкі, а таксама трактар з машынамі. Вясной гэтага года купіў ён новую легкавую аўтамашыну.

Іван Кірызюк

У РОДНАЙ ВЁСЦЫ

Прайшло 35 год, і мой дваюрадны брат прыехаў у вёску, дзе нарадзіўся. Жыве ён цяпер у Пінску (Беларуская ССР), Стараберазова мала ён памятае. Меў ён тады толькі пяць год жыцця. Памятае сваю бабульку Марысю, якая цягнула яго за руку, уцякаючы ад немцаў. А беглі яны ў напрамку Махнатага. Жыхары нашай вёскі хаваліся ад нямецкіх захопнікаў на сенажаці Сямівалакі, якая знаходзіцца недалёк ад Ягаднік. І вось прыехаў ён на зямлю, дзе нарадзіўся. Аб ёй мала што ведае. Ідзем мы вуліцай, а ён любуецца нашымі прыгожымі дамамі, вулічным асвятленнем і ўсім, што сустракае.

— А што ты яшчэ памятаеш з дзяцінства? — пытаю яго.

— Памятаю сваю хату. А праз вуліцу рос велізарны корч бэзу. Цяпер не пазнаць тут нічога. І хаты няма і бэз прапаў. А я думаў, што тут зусім інакш — разважае брат. — Памятаюцца старэнькія хаты, саломай пакрытыя, і кругом разваліны. А вы, Грыша, далёка шагнулі наперад, — гаворыць ён мне.

— Сам бачыш, Вася, нашу працу і сам асуджай, — гавару яму ў адказ.

Падабалася яму наша зялёная Гайнаўка. Вялікі размах разбудовы Гайнаўкі вельмі яго зацікавіў. Пабывалі мы ў лесе. Пагасцявалі пры кастры. Хваляй несліся па лесе нашы беларускія, руская і польскія песні. А да спеву кампанія была адпаведная. Усё яму ў нас спадабалася. А што найбольш? Не здагадаецe: наша газета „Ніва". Як ён меў толькі вольную хвіліну, гартаў лісткі газеты і чытаў. Захапляла яго ўсё. Прасіў мяне, калі будзе можна, выпісаць „Ніву" на яго адрас. Абяцаў яму. Забраў Беларускі каляндар на 80 год, гаворачы: „Будзе гэта для мамы найдаражэйшы падарунак". Я яму веру! І абяцанку сваю выканаю. Таму што за газету чырванець не буду. Няхай хоць праз газету маюць сталы кантакт з зямлёй, дзе жылі яго бацькі і прайшлі першыя гады жыцця.

Г. Мароз

ЯК ЛЕПШ АРГАНІЗАВАЦЬ РАБОТУ?

Кепска, што ў гмінах няма бюро пісання паданняў. Нават да мяне звяртаюцца людзі ў розных справах і просяць: — Вы нам напішыце.

Ведаеце, і адмаўляцца няма як і часу шкада. Мой час дарагі, бо сама вяду гаспадарку (звыш 10 гектараў!). А мо ўвесці такую сістэму абслугоўвання наведвальнікаў, каб не трэба было пісаць паданняў. Аднак трэба, каб хтосьці пісаў людзям у іхніх справах. Напрыклад, глянем на адну пасаду ў гміне — рэферэнт да спраў забеспячэння пенсіянераў. Каб выканаць фармальнасці, звязаныя з перадачай зямлі наследніку, трэба зрабіць копіі: пашпартоў, заслуг, інвалідскіх груп і іншых дакументаў. Пераважна тую работу выконвае сам рэферэнт. У сувязі з гэтым час абслугоўвання прадаўжаецца. Каб той рэферэнт атрымаў усё гатовае, зрабіў бы сваю работу своечасова. А як вы думаеце? Ці маю рацыю? Бо мне здаецца, што ў гміне Дубічы Царкоўныя штосьць не так з арганізацыяй работы.

Мар'я Пень

ЛЕГЕНДЫ НАШАЙ ЗЯМЛІ

Жанчына ў белым

У нейкіх 200 метрах ад вёскі Відава ў Бельскай гміне ёсць так званая „Грабіна". Кажуць там быў двор, цяпер там толькі сажалка і месца, дзе стаяў намешчыцкі дом. Яшчэ захаваўся роў, калісьці ён быў з вадой, быў гэта абаронны роў вакол двара. Цяпер растуць там такія тоўстыя чатыры дубы, што адзін дуб шасцёра мужчын не абдымуць. Дубы растуць тут, як кажуць людзі, 200 гадоў. Людзі не помняць, хто і калі іх пасадзіў.

Аднойчы Мікалай Фірсовіч хацеў пачытаць кніжку ў траве каля той сажалкі, а быў прыгожы сонечны дзень. Быў поўдзень, калі ён убачыў жанчыну, якая ішла дарожкай праз луг, а была апранута ў белае. Праз хвіліну яна знікла яму з вачэй, а ў яго, як расказваў, аж валасы сталі дыба на галаве.

Другі расказ расказаў Міхал Давідзюк. Раз ішоў ён дадому праз „Грабіну". Была поўнач. Ён убачыў агонь у кустах бэзу, які там расце. Рана, праходзячы тудою, ён шукаў таго месца, дзе гарэў агонь. Ды ніякага знаку не было, ані попелу, ані нічога. Цяпер ніхто ў духі не верыць. Але што ж гэта такое было?

Андрэй Гаўрылюк

ФРАНЦУЗСКАЯ ГАРА

Прыгожа зіхацеў здалёк залацісты пясок горкі ў сасновым бары непадалёк вёскі Варанцы. Горку гэтую жыхары суседніх вёсак называлі „французскай". Вышыня яе ад падножка каля дзесяці метраў. На схіле яе заўсёды можна было бачыць валяючыеся людскія косці. Косці выдавалізе нам, у той час хлапчукам, надта ж вялікімі. Усе мы, наведвальнікі гэтага месца, здзіўляліся, якія вялікія людзі гэтыя французы.

Ніхто аднак не мог высвятліць справы, як узнік гэты магільнік і як вялікі ён. Усе думалі, што ён абмежаваны быў спомненай горкай. Аднак магільнік гэты быў значна большы і межы яго больш-менш адпавядалі абшару лесу. Пацвердзілася гэта тады, калі каля дарогі Мосар-Луцк Масарскі пачалі будаваць кароўнік, а гэта не было так даўно, усяго некалькі год таму назад. І вось там бульдозеры, рыючы зямлю, пачалі вырываць людскія косці, якіх было вельмі многа. Месца гэтае аддалена было ад горкі амаль на кіламетр. Таму трэба меркаваць, што ўвесь бор, які займае каля аднаго квадратнага км, з'яўляецца французскім магільнікам, ды і не толькі французскім, а гэта таму, што ў цэнтры бору сустрэць можна многа курганоў падоўжанай формы, праўдападобна, продкаў нашага народа — крывічоў. Гэтакія ж курганы находзіцца і на ўсход ад вёскі Варанцы на другім баку ракі Маргвы.

Спомненая горка цяпер ужо не існуе. На месцы яе знаходзіцца цяпер незвычайна вялікая яма, якая ўзнікла пасля выемкі пяску.

Шкода, калі такім жа чынам знікнуць знаходзячыеся ў гэтым бары курганы, якія, на маю думку, не былі яшчэ прадметам навуковага вывучэння.

Ф. Берніковіч

ЗАЛАТЫЯ РУКІ

Нездарма кажуць: пакажы, дзе ты жывеш, а я скажу хто ты. Нядаўна мне давялося ехаць цераз Стары Корнін. У агародзе Веры Гаўрылюк я ўбачыла многа прыгожых кветак. Вера — гэта студэнтка біялогіі. Таксама прыгожа на панадворку ў яе бацькоў (Дзмітрый Бажко).

Такія прыгожыя кветкі растуць яшчэ ў Мікалая Харытанюка. Я пачала называць прозвішчы мужчын, а ўсё гэта напэўна рабілі „залатыя" жаночыя рукі.

Так прыгожа можа быць на кожным панадворку. Трэба толькі крыху папрацаваць.

Мар'я Пень

МОЖНА НЕ БАЯЦЦА

Ф. Хлябіч ацэньвае ваўка так, як ацэньвалі яго людзі 100-200 гадоў таму назад. Няма чаго цяпер яго пужацца, бо засталіся адзінкі, нават дакладна палічаны ваўкі ў краіне. А тое, што воўк час ад часу недзе задушыць нейкую цялушку замест старой худой каровы, дык ясная справа: воўк не дурны, яму таксама малодшае лепшае. Поўна воўк не мае слухавак, але ў лесе (а гэта яго прытулак) яму цяжка злавіць здаровага зайца ці казла, з той прычыны, што сам ён неабаротны (бо ў чыстым полі ніхто ад яго не ўцячэ) і таму задаволіцца тым, што зловіць у лесе. А зловіць пераважна хворую штуку, бо здаровая ўцячэ. І вось таму і завуць яго санітарам.

Не паверу ў тое, што воўк мае аж такую вялікую сілу волі, што за ім, адбіўшыся ад стада, пабяжыць авечка ці баран. А мо і чалавек пабяжыць за ваўком (калі ўбачыць яго вогненныя вочы)? Больш паверу ў тое, што ад ваўка ўсё ўцякае, уся звярына, калі толькі пачуе яго нюх, але ніхто не бачыў, каб за ім беглі. Аўтар насміхаецца, што трэба нам разводзіць львоў і тыграў. А ці не ведае ён, што гэтыя звяры жывуць у цёплых краінах за выключэннем усурыйскага тыгра. Сам воўк не нападзе на чалавека, калі яго не чапаеш. На дзіця можа. Але дзе яны ёсць гэтыя ваўкі, а тое, што яны калісьці хадзілі стадамі, ужо перарасло ў легенду. Сёння няма гэтага і няма чаго баяцца.

М. Панфілюк

Імпартумар

ЗНАХОДКА

Іду я па тэрыторыі завода. У буфет іду. Іду і бачу — цвік ляжыць. Нехта кінуў. Думаю: „Давай падыму. Навошта, каб прападаў. Цвік у гаспадарцы спатрэбіцца". Нахіляюся. Спрабую падняць. Ды дзе там! Цвік убіты ў рэйку.

Схадзіў па лапу. Цягну сваю знаходку разам з рэйкай. А цвік ні з месца.

Сябры з буфета вяртаюцца. Пасміхаюцца: што ты там, Клопкін, цягнеш? Пасмяяліся, але пачалі дапамагаць. Цягнем усёй брыгадай. Не выцягваецца. Моцна засеў.

Клікнулі дапамогу. Натужыліся. Здаецца, крышачку падаўся. На дошках, што да бруско прыбіты, станіна чыгунная стаіць. І балтамі наглуха прывінчана. А на станіне ўзвышаецца станок — жалязяка тоны на тры...

Збегаў па аўтакран. Перасадзілі ўвесь груз у машыну. Павезлі. На прахадной крыху затрымалі. Я растлумачыў: маўляў, ішоў у напрамку буфета. Бачу на дарозе цвік ляжыць. Пыліца, іржавее.

...Назаўтра іду я да буфета. Бачу — кола без прыгляду стаіць...

А. Машыр

З „Весніка Задрыпоніі"

ПРАГНОЗ ПАГОДЫ

У найбліжэйшыя двое сутак чакаецца нармальная ўстойлівая пагода. Тэмпература паветра ад мінус дзесяці да плюс пятнаццаці градусаў. Вецер слабы, пры навальніцы парывісты.

ПЫТАННЕ ГАПКІ

Ці можна чалавека лічыць бессярэбранікам, калі ён за што купіў, за тое і прадаў?

Нарэшце ўзяўся за кнігі... Здаў у макулатуру.

ПАМАГАТЫ

— Дарагі, ці не паможаш мне вымыць посуд?

— У мяне сёння быў вельмі цяжкі дзень, і я страшэнна змучыўся.

— Я хацела толькі праверыць цябе, дарагі, посуд даўно вымыты!

— Дарагая, я пажартаваў. Я ахвотна памог бы табе.

СЛУЖБОВЫ СМЕХ

Начальнік выдаў анекдот.
Вакол усе рагочуць,
І толькі нейкі „ідыёт"
Дзяліць той смех не хоча.
Ну хоць бы напаўзуб „хі-хі",
Ніяк не рэагуе.
— А можа ён зусім глухі?
Начальніка не чуе?
Тут планавік спытаў яго:
— Што ж не смяешся, браце?
— Дык я ж не ведаю яго...
Бо я не ў вашым штаце.

Міхась Скрыпка

ЗАПЫТАННЕ Ў АДКАЗ

Які б дала адказ, —
Пытае Янка Любу, —
Каб я прапанаваў
Пайсці са мной
Да шлюбу?
— Так нечакана, аж
Ніякавата мне.
А што, калі б
Я не сказала „не"?

Уладзімір Мацвеенка

НАВОШТА ДРОЖДЖЫ?

— Цётка, — пытае дзяўчынка ў магазіне, — навошта вы так многа дрожджэй купляеце, мабыць, піражкі пячы будзеце?

— Ды не, дачка, піражкі я ў кандытарскай куплю, а дрожджы мне для іншай справы патрэбны... Вось падрасцеш — даведаешся...

СЛУШНАЯ ПАРАДА

Ідзе п'яны Кастусь дадому. Што не ступіць крок наперад, а яго цягне на тры-чатыры крокі назад. Насустрач яму Міколка:

— А вы, дзядзьку, павярніцеся кругом і ідзіце назад, так хутчэй будзеце дома.

ГУМАР З БАРАДОЮ

ДАГАДЗІЎ

— Слухай, цыган, ты прадаў мне сляпую кабылу.

— Табе ж ляпей, — адказвае цыган, — бо будзе яна есці салому, а думаць, што сена.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

У лонданскім метрапалітэне Джон пытае ў Джыма:

— Хто гэты чалавек, з якім ты так цёпла прывітаўся?

— Хто яго ведае, але зараз я загляну ў яго бумажнік, там павінна быць візітная картачка...

*

На з'ездзе тэрапеўтаў. Выступае старшыствуючы:

— Усе, хто за рэзалюцыю, высуньце, калі ласка, язык і скажыце „а".

*

— Мне заўсёды не шанцуе з дзяўчынамі, — сказаў Вілі. — Учора я запрасіў у рэстаран чароўную дзяўчыну. І трапіўся ёй у салаце маленькі чарвячок. Яна паклікала кельнера і кажа: „Забярыце, калі ласка, гэтага агіднага слізняка!" І што ж ты думаеш? Кельнер хапае мяне за каўнер і пачынае цягнуць з-за стала!

— Зразумеў?

Супрацьэнергакрызісная машына „Made in Zadrypanka".

— Не плач так горка з-за таго, што бацькі супроць нашага шлюбу, я знайду сабе іншую нарачоную.

РАЗВУЧВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

МОЙ РОДНЫ КУТ

Словы Я. Коласа
Музыка І. Лучанка

Мой родны кут, як ты мне мілы!
Забыць цябе не маю сілы!
Не раз, утомлены дарогай,
Жыццём вясны мае убогай,
К табе я ў думках залятаю
І там душою спачываю,
І там душою спачываю.

Вось як цяпер, перада мною
Ўстае куточак той прыгожа,
Крынічкі вузенькае ложа
І ёлка ў пары з хваіною,
Абняўшысь цесна над вадою,
Як маладыя ў час кахання,
Ў апошні вечар расставання.

Люблю цябе, мой бераг родны,
Дзе льецца Нёман срэбраводны,
Дубы дзе дружнай чарадою
Стаяць, як вежы, над вадою...
Мой родны кут, як ты мне мілы!
Забыць цябе не маю сілы,
Забыць цябе не маю сілы...

ПАКАРАНАЯ БЕСКАРЫСЛІВАСЦЬ

Састарэлая амерыканка Мэры Элен Вулф вырашыла было зрабіць падарунак медыцынскаму каледжу роднага штата Агаё. Яна завяшчала яму свой труп для навуковых даследаванняў. Падзякаваўшы за шчодры падарунак, адміністрацыя каледжа тым не менш паведаміла, што можа прыняць яго толькі ў тым выпадку, калі разам з трупам будзе ахвяравана яшчэ 60 долараў і аплачана перавозка цела ў каледж. Даведаўшыся аб гэтых умовах, Вулф усклікнула: „Няхай ужо мяне лепш закапаюць!"

ВОСЬ ГЭТА ШЛЮБ!

Кажуць, што сярод сучасных англічан усё менш можна сустрэць палкіх закаханых, якіх калісьці вялікі Шэкспір узяў у якасці літаратурных прататыпаў для стварэння неўміручых вобразаў Рамэа і Джульеты. Зараз ім больш уласціва стрыманасць.

Але вось сенсацыя! Гэта лонданцы Фрэд і Пітэр Вінхель. Яны знаходзяцца ў шлюбе аж 16 гадоў і да гэтай пары не могуць нахваліцца шчырасцю сваёй узаемнай прыхільнасці, бо цвыцам толькі ўчора адбылося вяселле. А сакрэт, аказваецца, у тым, што з гэтых шаснаццаці год Фрэд і Пітэр пражылі сумесна ўсяго каля трох, астатні час былі ў разлуцы. Бо то адзін, то другі па чарзе адбывалі тэрмін пакарання ў турме за кражу. Затое іх сустрэчы, паводле сцвярджэнняў мужа і жонкі, заўсёды з'яўляюцца вельмі жаданымі, гарачымі, а ўзаемныя пачуцці паюнацку свежымі.

У чарзе за півам заўсёды можна даведацца, дзе ракі зімуюць.